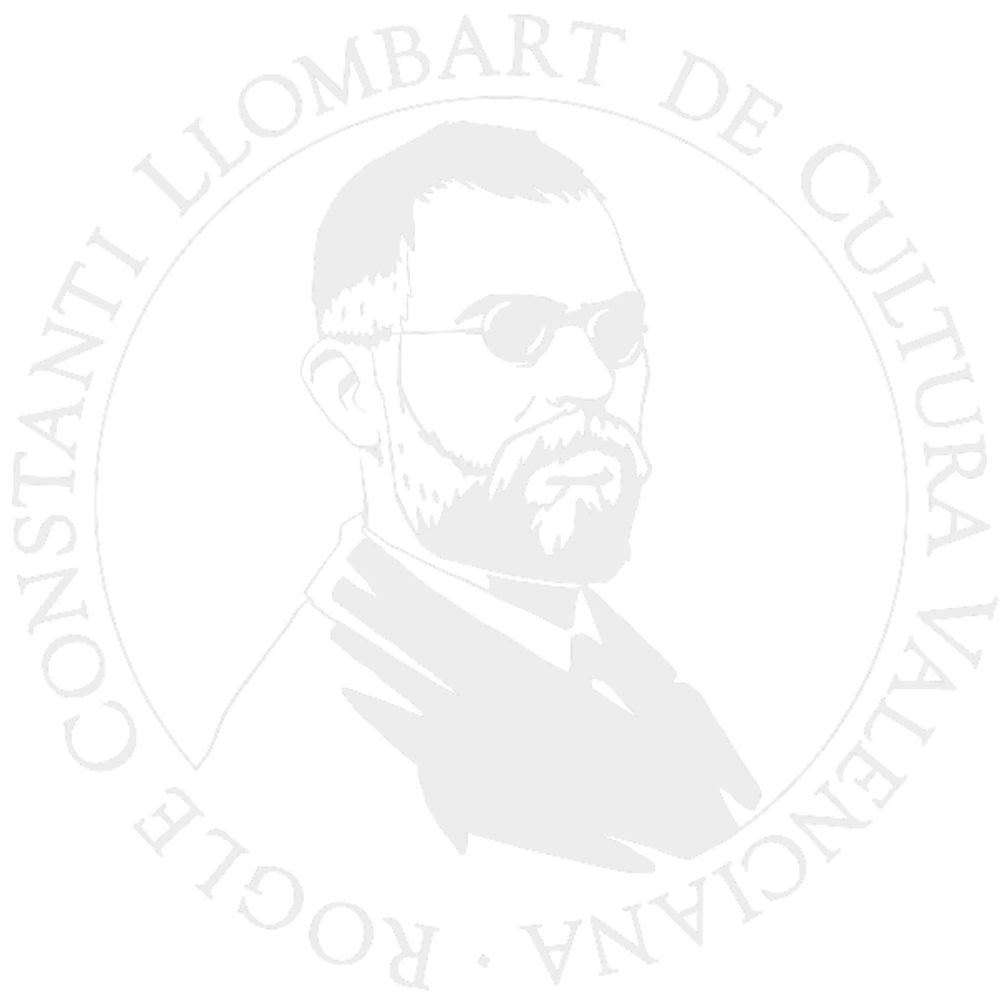

**Els criteris idiomàtics de la
Generalitat (2024):
molt de tro i poca aigua**

Antoni Fontelles i Fontestad
Juliol de 2024

Portada: Disseny de 3PES sobre una image de 'kamchatka' en Freepik.

Edita Rogle Constanti Llobart

Juliol de 2024

INDEX

INTRODUCCIO / 5

I. LO MES VISIBLE / 9

Extensio i comprensió

Copía que copía... un poc lleig

Inclusió de teoria gramatical superflua

Per a omplir: reproduïm unes taules de la flexió verbal

II. UN CONTINGUT POC RELLEVANT / 21

El totum revolutum de la teoria

La protecció de les minories

La desatenció de les majories

La gran aportació: el part de les muntanyes

Les preferències lectals: fonètica, morfologia, lèxic

Manega ampla en els cardinals

Inversió de la preferència

La norma 'valencianisadora' és més restrictiva que la AVLL

¿Contradiccions: criteris / gramàtica?

Per a completar

III. SEMPRE HI HA PROBLEMES / 43

El mateix pecat original: els dobles

Dobles ¿per a què?

La koine idiomàtica

Els dobles tenen ideologia

¿Cóm es construeix la preferència?

La selecció: visibilitat i relegament

De l'opcionalitat a la desaparició

Molts dobles són incompatibles

Comprovant l'hipòtesis

¿Cóm es diluïxen les diferències?

Dobles lligítims

L'estratègia d'ocultar l'origen dels dobles

Són part de la 'tradició': variable, voluble i acomodàcia

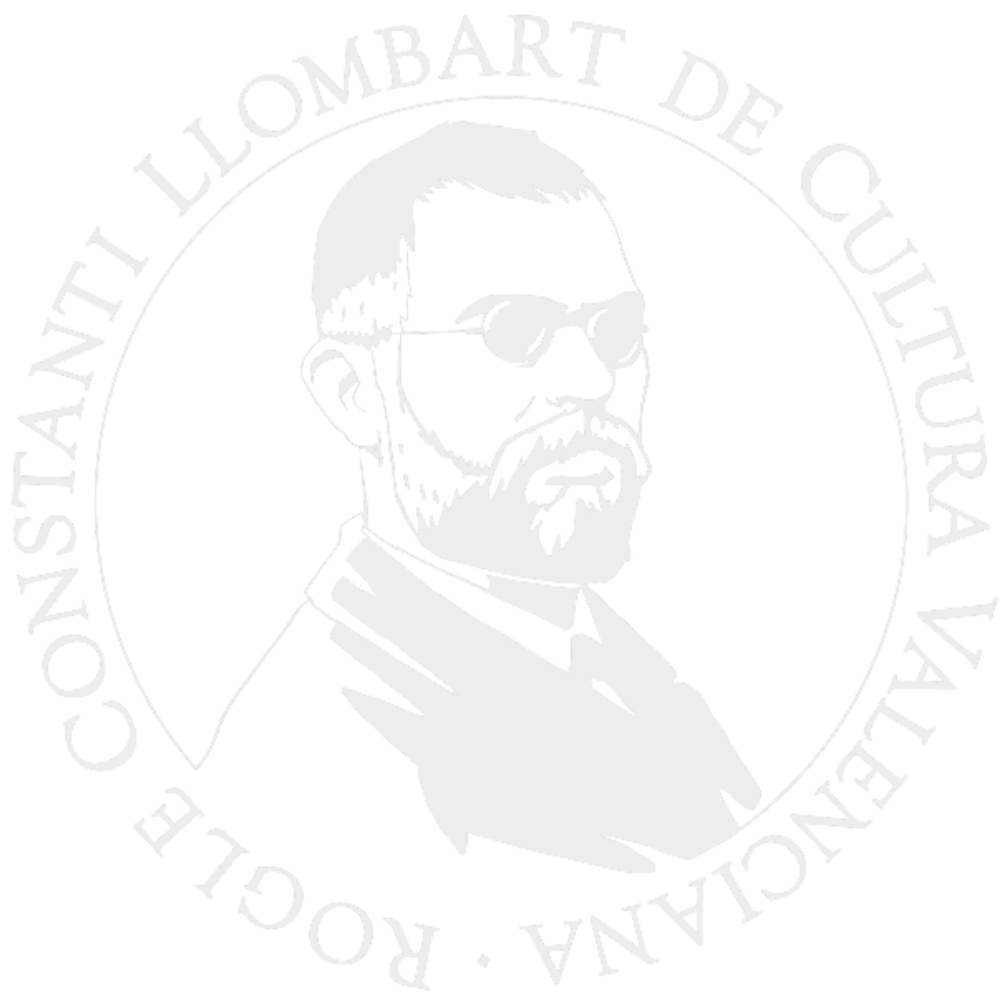
IV. L'INTOCABLE / 65

El 'lo' neutre i l'abisme

V. TANCAMENT / 69

Les quatre idees principals

BIBLIOGRAFIA / 71

AGRAÏMENTS

Com, en qualsevol cas, quatre o sis ulls veuen mes que dos. He d'agrair a Juli Moreno i a Pep Peiró que hagen posat els seus ulls per a millorar el text –segur que s'ha conseguit l'objectiu– i al Rogle per la seua amabilitat.

Els criteris idiomàtics de la Generalitat (2024): molt de tro i poca aigua

Antoni Fontelles

INTRODUCCIO

El *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* publicava el 2 de maig de 2024, en efecte des de l'endemà, l'acort del Consell del 29 d'abril de 2024 pel qual s'aproven els *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat*, i que anulava la resolució del 23 de novembre de 2016 del director general de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme per la qual es donà llum verda als *Criteris lingüístics de l'administració de la Generalitat* (2016, reeditats en 2017).

Aixina, les noves orientacions idiomàtiques formen part d'una sèrie cronològica integrada per: *Criteris lingüístics* (1995), publicació de la Generalitat Valenciana dirigida per Josep Lacreu; en acabant aparegueren els *Criteris lingüístics de l'administració de la Generalitat* (2016, 2017), obra de la Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme, que situa "el punt de partença" en l'anterior treball (p. 11); i per últim, tenim els actuals *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat* (2024), de la Direcció General d'Ordenació Educativa i Política Lingüística. En els tres, la responsable última era la Conselleria d'Educació (en mans del Partit Popular, 1995, del Botànic I –Compromís–, 2016, i del Partit Popular, 2024). Ignore si este sera l'últim manual, però probablement no.

L'acort estableix en el punt 1: "Estos criteris són aplicables en l'Administració de la Generalitat i en el seu sector públic instrumental, previst en l'article 2.3 de la Llei 1/2015, de 6 de febrer, de la Generalitat, d'hisenda pública, del sector públic instrumental i de subvencions.". I en el 2 s'amplia el camp: "Els criteris també seran aplicables en les activitats que compten amb la col·laboració o el finançament de la Generalitat mitjançant subvenció, contracte, conveni, patrocini o altres figures

jurídiques, quan així s'establisca en les normes reglamentàries, bases o clàusules corresponents.". De forma automàtica, l'acort regirà en la Generalitat i el sector públic instrumental, mentre que s'haurà d'explicitar quan la Generalitat col·labore en qualsevol activitat.

El document es justifica (Introducció, pp. 1-2), en la pràctica, per l'efectivitat comunicativa; l'objectiu es: "orientar els seus treballadors [de l'administració] a triar en cada cas les paraules més adequades per aconseguir una comunicació eficaç amb els administrats." perquè "L'ús de paraules desconegudes per als nostres interlocutors no sols no transmeten cap informació, sinó que produeixen un efecte pertorbador global en el missatge, en tant que focalitzen l'atenció en l'element estrany." .

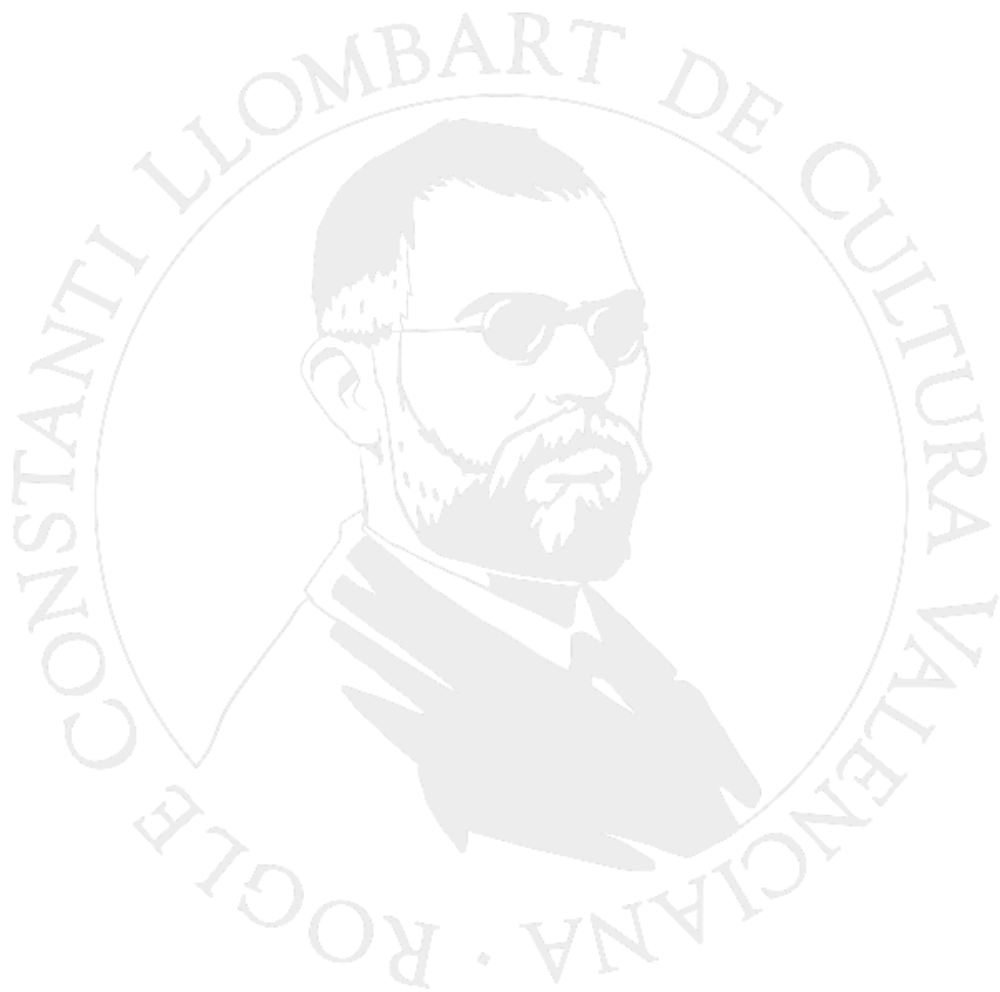
Des del punt de vista sociolingüístic es preten restablir una certa homeostasi, un equilibri que s'havia trencat: "La voluntat de dignificar el valencià, després d'un llarg període d'exclusió de la llengua pròpia de molts àmbits formals –com ara la mateixa Administració, el sistema educatiu, l'expressió literària o els mitjans de comunicació–, ha induït a recuperar molts arcaïsmes i a assimilar alguns dialectalismes d'altres àrees territorials per a enriquir la pròpia varietat lingüística. Però, com a efecte no desitjat derivat d'este complex procés de conformació del registre culte de la llengua, en alguns casos s'ha produït, per contraposició, una associació de moltes formes valencianes, ben genuïnes, a un registre col·loquial, que ha fet que es tendisquen a rebutjar de l'expressió formal per creure, injustificadament, que són impròpies d'este registre." .

Podem acceptar 'aranya' com a animal de carrega del desert o com a animal de companyia, però no podem 'comprar' que la dignificació del valencià haja comportat o comporte recuperar arcaïsmes ni dialectalismes d'uns altres territoris, ¿de quins?, ¿tal volta catalans? ¡i que damunt enriquixquen la pròpia varietat lingüística! Ni tampoc que la dignificació obligue a rebutjar elements 'genuïns' en un registre formal. En primer lloc, els termes 'relegats' figuren en les obres normatives de la AVLI (gramàtica i diccionaris) i si no figuren es que algu no estava fent la feina que li tocava (la AVLI). En segon lloc, este relat tan embolicat es desinformatiu, perquè la verdadera causa, ab initio, d'eixe desplaçament

d'elements idiomàtics 'genuïns' està en la pròpia AVLL que els categorisa com a inadequats per al llenguatge formal i els restringeix a la coloquialitat i l'informalitat, perquè, com s'explica en l'anàlisi, l'objectiu condicionat de velar pel valencià (artícul 3 de la Llei de Creació, 1998) està supeditat de forma absoluta a la convergència lectal en el català (criteri reiterat en l'introducció de la gramàtica –GNV 2006: 12-17–. ¿I si la convergència desijada o estratègica fora contrària al mandat legal de velar pel valencià?). En tercer lloc, no es cap de casualitat que totes les restriccions imposades a la realitat idiomàtica valenciana actual i a l'històrica estiguen modulades per la confluència en el català o perquè divergixquen d'aquella realitat globalment. Així passa en la inclusió de l'artícul neutre lo a àmbits col·loquials, orals o informals... segons determina la pròpia AVLL. En quart lloc, si qualsevol valencianoparlant preten utilitzar 'deport' o 'servici' ho pot fer –es troben en el diccionari de la AVLL–, si no ho fa és perquè no vol. I en cinquè lloc, el mal de fons són els dobles implantats per l'institució, com també s'explica de forma àmplia en l'anàlisi. L'ús preferent no és obligació. Punt.

El tercer i últim objectiu és favorir l'autoestima i l'identitat individual i col·lectiva: "la voluntat de contribuir a desfer eixos malentesos i a propiciar la recuperació de moltes veus pròpies, a sovint injustament relegades a un substrat diglòssic, de manera que es reforci la identificació de la gran majoria dels valencians amb la seua manera natural d'expressar-se. Amb eixe propòsit demanem a tots els empleats públics de la Generalitat Valenciana i del conjunt d'administracions que operen en el nostre àmbit territorial que assimilien i posen en pràctica els presents criteris amb la màxima diligència. Actuant amb eixe objectiu comú, no sols reforçarem l'autoestima de tots els valencians, sinó que contribuirem a fer de la llengua pròpia un element cohesionador que ens vertebrarà com a poble.". El desig és molt lloable, però és impossible mentre existixquen els dobles i els triplets (be extraterritorials be diacrònics) que, lluny de possibilitar eixe reforç, debiliten el sistema valencià en conjunt. Se lo que estic dient i els acadèmics de l'endogàmica institució, la AVLL, saben perfectament cap a on va la seua planificació formal de la llengua valenciana, que al remat es quedarà en una 'corfa' (precisament lo que volen). Casi tots sabem quin fou l'origen de l'ent, com es constituí i quina

era l'adscripció ideològica majoritària dels components...; ¿qué esperaven els que la montaren i els que l'avalaren i els que la defenen? Ya dic, les intencions poden ser excel·lents, però front a un acort del Consell que només estableix 'preferències' i que no elimina el terme no preferit no hi ha res que fer, prevaldrà normativament lo que diga la AVLI.

I. LO MES VISIBLE

Extensio i comprensió

Els *Criteris...*(2024) es un treball justet (43 pàgines), no se si es que no hi havia mes aspectes que tractar, no es podia perque el marc de la AVLl no permet molt mes, o simplement no hi ha hagut mes ganes. Tal vegada la curtea nomes es deu a la disposicio textual i al tamany de la lletra.

Les 43 pàgines no donen per a una gramatica reduida o essencial, pero haurien pogut ser mes atrevits i haver forçat la maquinaria; dic la AVLl, ya que pretenen 'valencianisar' el 'valencià' (si no fora per la faena durant decenis en sentit contrari, 'desvalencianisant-lo', el proces sonaria a absurd, com 'castellanisar' el castella' o 'francisar' el 'frances').

Sense pensar massa, al vol, se m'ocorren moltes qüestions que podrien haver-se inclos, sempre i quan fora un verdader 'treball' minimament original.

Haurien pogut aclarir l'us de les formes plenes o invertides 'me tinc' 'em tinc', 'se sent' 'es sent' i llevar-los el penjoll d'incorrectes a les plenes, en totes les situacions.

Haurien pogut regular l'us de la preposicio 'ad' (variant de 'a') que la diu tot lo mon, la major part inconscientment, i que hem compartit en unes atres varietats romaniques (Gimeno 2023: 217-224).

Com son sensibles a la restringida terminacio -o del present d'indicatiu (p. 15) en valencià, podrien haver segut sensibles, ya que el diuen tambe en la mateixa zona, a un us mes ample de l'articul masculi lo-los, mes estés que l'anterior i que continúa condenat.

En nom de l'angular i antihatica de 'caiem' o 'veient' (figura com a doblat en p. 17), que els valencianoparlants no diuen de forma natural, haurien pogut plantejar l'introduccio opcional de la g antihatica, que si que diuen, d'identica funcio que la vocal, en 'vegent' / 'veguent' i en el restant de gerundis, i en la flexio.

Haurien pogut defendre l'ús de la preposició 'en' en valor d'instrument (escriure en bolígraf) i companyia (anirem en ton germa), en conte de l'artificial 'amb' i de la desapareguda i no manco ortopedica 'ab'. Els mes acerrims de 'amb' i els mes contraris de 'en' poden estar tranquils, no es un castellanisme i es tan antiga com el caminar.

A banda dels reconeguts oficialment, haurien pogut obrir els usos vius de la preposició a en els objectes directes als 'oficiosos' de personificacions (objectes, institucions, relacions), corrents i també documentats antigament. Que hi haja similitud en el castella no es impediment, hauria de ser una qüestió tècnica. Que el castella primitiu també era molt restrictiu en l'anteposició de la preposició a l'objecte directe.

De la mateixa manera que s'ha implantat normativament 'pediatre / pediatra' (que yo no he escoltat a ningú), haurien pogut plantejar a la AVLl que es definira sobre l'ampliació de gènere a unes altres terminacions -ite ('jesuïte / jesuïta'), o radicals sufixos com -metre ('geometre / geometra'), -nauta ('cibernaute / cibernauta'), -dactil ('pterodactil / anadactila')..., ja que alguns afixos –prefixos o sufixos– com els mencionats no tenen massa dificultat en adquirir la derivació masculina / femenina (com ha ocorregut en professions i oficis exclusivament o majoritàriament masculins, en els quals el femení sonava estrany al principi: 'sargent / sargenta', 'general / generala', 'soldat / soldada').

Haurien d'haver plantejat l'acceptació única dels indefinits 'atre', 'atra' i 'atres', de forma definitiva en tots els registres i en els composts. Son usuals no només en el valencià sino també en una gran part del català i que inexplicablement rebugen tant l'Institut d'Estudis Catalans com la seua humil servidora l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Encara que en època migeval fora minoritària respecte a 'altre', 'altra' i 'altres', té documentació antiquíssima en la lliteratura valenciana i apareix ocasionalment en la producció trobadoresca anterior (Fontelles 2018a).

Igual ja tocava i haurien pogut plantejar l'ús de 'mosatros' i 'mos', encara que implicava una reforma de les combinacions de pronom i verb.

I no me fiqui en qüestions més dures com introduir racionalitat i ciència en el desfici de la flexió incoativa ‘seguisc’, ‘seguixes’, ‘seguix...’ en indicatiu, i ‘seguisca’, ‘seguisques’... en subjuntiu, però això sí, protegim ‘seguixo’ en la zona a on ho diuen.

Es un exercici jocfloral. Han anat espigolant en la gramàtica oficial aquelles formes o elements que són ‘tolerats’ o ‘opcionals’ i els han enjuntats, sense anar més llunt.

Copía que copia... un poc lleig

¿Quina o quines raons hi ha per a quedar-se ‘curts’? Una fonamental, són còpia de còpia: 2024 de 2016 i esta de 1995. Açò més que dir molt ho diu tot.

No estic demanant un ensaig científic o un anàlisi complet de lo que hi ha, però es nota que l’autor o els autors no s’han calfat massa el cap. No se si era demanar-los massa als tècnics i a la Direcció General d’Ordenació Educativa i Política Lingüística, responsable dels *Criteris...*, un producte més decent, un document més potable, i no un refregit com es coneix en l’argot periodístic quan una notícia pren per base unes altres elaborades per agències i per uns altres mijos.

El desplegament de les matèries me fa la sensació que tampoc s’ha treballat ni massa ni poc. Si coneixes els *Criteris...* de 1995 o els de 2016, fullejant per damunt damunt s’observa que són reproduccions molt similars, tal volta no idèntiques, però que no se’n van massa. A mi m’agarraria un poc de vergonya fer una cosa com esta, pareix que als ‘autors’ de 2016 i de 2024 no.

No cal que documente in extenso el material copiat, només aporte quatre exemples de mostra per a que es veja el nivell general (el primer (A) és un esquema de l’ordre dels apartats i de la tipografia) i el detallat (els restants: (B), (C), (D), a on es pot contrastar el contingut exacte, que és idèntic quasi al mil·límetre, en exemples i tot):

(A)

1995	2016	2024
1. APOSTROFACIÓ 1. SIGLES 2. 'H' ASPIRADA 3. EL GRUP CONSONÀNTIC INICIAL 'S' + CONSONANT 4. XIFRES 5. MOTS EN CURSIVA, EN NEGRETA I ENTRE COMETES	1. APOSTROFACIÓ 1.1. Abreviacions 1.2. H aspirada 1.3. El grup consonàntic inicial s + consonant 1.4. Xifres 1.5. Mots en cursiva, en negreta i entre cometes	1. EL NOM DE LES LLETRES 2. APOSTROFACIÓ 2.1. Abreviacions 2.2. La h aspirada 2.3. La s líquida 2.4. Xifres 2.5. Paraules en cursiva, en negreta i entre cometes

(B)

1995	2016	2024
4. PLURAL DE PARAULES COMPOSTES 4.1. Compostos soldats o units amb guionet El plural d'aquests mots es forma afegint el morfema distintiu al segon element. altaveu altaveus cama-roja cama-roges	4.4. Plural de paraules compostes 4.4.1. Compostos soldats o units amb guionet El plural d'aquests mots es forma afegint el morfema distintiu al segon element. altaveu altaveus blanc-i-blau blanc-i-blaus curtcircuit curtcircuits llargmetratge / llargmetratges nou-ric nou-rics pasdoble pasdobles pit-roig pit-rojos riba-roger riba-rogers	5.4. Plural de paraules compostes 5.4.1. Compostos soldats o units amb guionet El plural d'estes paraules es forma afegint el morfema distintiu al segon element. SINGULAR PLURAL altaveu altaveus blanc-i-blau blanc-i-blaus curtcircuit curtcircuits llargmetratge / llargmetratges nou-ric nou-rics pasdoble pasdobles pit-roig pit-rojos riba-roger riba-rogers

(C)

1995	2016	2024
<p>1. SISTEMA D'ACCENTUACIÓ</p> <p>Com a norma general, s'han d'escriure amb accent agut les paraules agudes acabades en <i>-é</i>, <i>-és</i> i <i>-én</i> (com <i>comité</i>, <i>interés</i>, <i>apré</i>n, etc.); els infinitius acabats en <i>-éixer</i>, <i>-éncer</i> i <i>-ényer</i> (com <i>conéixer</i>, <i>convéncer</i>, <i>atényer</i>, etc.) i les formes verbals acabades en <i>-éiem</i> <i>-éieu</i> (com <i>féiem</i> i <i>déieu</i>, etc.)</p>	<p>1. SISTEMA D'ACCENTUACIÓ</p> <p>Com a norma general, s'han d'escriure amb accent agut les paraules agudes acabades en <i>-é</i>, <i>-és</i> i <i>-én</i> (com <i>comité</i>, <i>interés</i>, <i>apré</i>n, etc.); els infinitius acabats en <i>-éixer</i>, <i>-éncer</i> i <i>-ényer</i> (com <i>conéixer</i>, <i>convéncer</i>, <i>atényer</i>, etc.) i les formes verbals acabades en <i>-éiem</i> <i>-éieu</i> (com <i>féiem</i> i <i>déieu</i>, etc.)</p>	<p>3.1. Sistema d'accentuació</p> <p>Com a norma general, en els textos administratius valencians s'han d'escriure amb accent agut:</p> <p>a) les paraules agudes acabades en <i>-é</i>, <i>-és</i> i <i>-én</i> comité amé interés anglés apré n ofén</p> <p>b) els infinitius acabats en <i>-éixer</i>, <i>-éncer</i> i <i>-ényer</i>: conéixer aparéixer véncer convéncer constrényer fényer</p> <p>c) les formes verbals de primera i segona persona del plural de l'imperfet acabades en <i>-éiem</i> i <i>-éieu</i>: féiem féieu créiem créieu déiem déieu</p> <p>d) les paraules acabades en <i>-e- + consonant + -ol</i>: benévol malévol cércol émbol pésol ségol térbol térbol</p>

(D)

1995	<p>1.1. Noms amb sufixos de derivació</p> <p>1.1.1. Noms invariables</p> <p>Hi ha una sèrie de sufixos que són invariables com <i>-aire, -al, -ança, -and, -ant, -ar, -ble, -ense, -ent, -euta, -il, -ista, -metra, -nauta, -pat</i> [pata]; de manera que, en les paraules acabades amb alguna d'aquestes terminacions, es marca el gènere amb el determinant masculí o femení.</p> <table><thead><tr><th>MASCULÍ</th><th>FEMENÍ</th></tr></thead><tbody><tr><td>un guixaire</td><td>una guixaire</td></tr><tr><td>el fiscal</td><td>la fiscal</td></tr><tr><td>un ordenança</td><td>una ordenança</td></tr><tr><td>un doctorand</td><td>una doctorand</td></tr><tr><td>el representat</td><td>la representant</td></tr><tr><td>un auxiliar</td><td>una auxiliar</td></tr><tr><td>el comptable</td><td>la comptable</td></tr><tr><td>el forense</td><td>la forense</td></tr><tr><td>el fisioterapeuta</td><td>la fisioterapeuta</td></tr><tr><td>el periodista</td><td>la periodista</td></tr><tr><td>el geòmetra</td><td>la geòmetra</td></tr><tr><td>un homeòpata</td><td>una homeòpata</td></tr></tbody></table>	MASCULÍ	FEMENÍ	un guixaire	una guixaire	el fiscal	la fiscal	un ordenança	una ordenança	un doctorand	una doctorand	el representat	la representant	un auxiliar	una auxiliar	el comptable	la comptable	el forense	la forense	el fisioterapeuta	la fisioterapeuta	el periodista	la periodista	el geòmetra	la geòmetra	un homeòpata	una homeòpata
MASCULÍ	FEMENÍ																										
un guixaire	una guixaire																										
el fiscal	la fiscal																										
un ordenança	una ordenança																										
un doctorand	una doctorand																										
el representat	la representant																										
un auxiliar	una auxiliar																										
el comptable	la comptable																										
el forense	la forense																										
el fisioterapeuta	la fisioterapeuta																										
el periodista	la periodista																										
el geòmetra	la geòmetra																										
un homeòpata	una homeòpata																										
2016	<p>5.1. Noms amb sufixos de derivació</p> <p>5.1.1. Noms invariables</p> <p>Hi ha una sèrie de sufixos que són invariables com <i>-aire, -al, -ança, -ar, -ble, -ense, -euta, -ista, -metra, -nauta, -pata, etc.</i>, de manera que en les paraules acabades amb alguna d'aquestes terminacions, es marca el gènere amb el determinant masculí o femení.</p> <table><tbody><tr><td>un guixaire</td><td>una guixaire</td></tr><tr><td>el fiscal</td><td>la fiscal</td></tr><tr><td>un ordenança</td><td>una ordenança</td></tr></tbody></table>	un guixaire	una guixaire	el fiscal	la fiscal	un ordenança	una ordenança																				
un guixaire	una guixaire																										
el fiscal	la fiscal																										
un ordenança	una ordenança																										

	<p>un auxiliar una auxiliar</p> <p>el comptable la comptable</p> <p>el forense la forense</p> <p>el fisioterapeuta la fisioterapeuta</p> <p>el periodista la periodista</p> <p>el geòmetra la geòmetra</p> <p>un astronauta una astronauta</p> <p>un homeòpata una homeòpata</p>																								
2024	<p>6. FORMACIÓ DEL FEMENÍ</p> <p>6.1. Noms amb sufixos de derivació</p> <p>6.1.1. Noms invariables</p> <p>Hi ha una sèrie de paraules formades amb sufixos invariables respecte al gènere, de manera que, quan s'apliquen a una persona concreta, cal marcar el seu sexe amb el determinant (article, demostratiu, indefinit, quantitatiu, etc.).</p> <table> <thead> <tr> <th>MASCULÍ</th> <th>FEMENÍ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>un colombaire</td> <td>una colombaire</td> </tr> <tr> <td>un ordenança</td> <td>una ordenança</td> </tr> <tr> <td>un auxiliar</td> <td>una auxiliar</td> </tr> <tr> <td>un industrial</td> <td>una industrial</td> </tr> <tr> <td>el comptable</td> <td>la comptable</td> </tr> <tr> <td>el forense</td> <td>la forense</td> </tr> <tr> <td>el fisioterapeuta</td> <td>la fisioterapeuta</td> </tr> <tr> <td>el delineant</td> <td>la delineant</td> </tr> <tr> <td>el biòmetra</td> <td>la biòmetra</td> </tr> <tr> <td>un astronauta</td> <td>una astronauta</td> </tr> <tr> <td>un homeòpata</td> <td>una homeòpata</td> </tr> </tbody> </table>	MASCULÍ	FEMENÍ	un colombaire	una colombaire	un ordenança	una ordenança	un auxiliar	una auxiliar	un industrial	una industrial	el comptable	la comptable	el forense	la forense	el fisioterapeuta	la fisioterapeuta	el delineant	la delineant	el biòmetra	la biòmetra	un astronauta	una astronauta	un homeòpata	una homeòpata
MASCULÍ	FEMENÍ																								
un colombaire	una colombaire																								
un ordenança	una ordenança																								
un auxiliar	una auxiliar																								
un industrial	una industrial																								
el comptable	la comptable																								
el forense	la forense																								
el fisioterapeuta	la fisioterapeuta																								
el delineant	la delineant																								
el biòmetra	la biòmetra																								
un astronauta	una astronauta																								
un homeòpata	una homeòpata																								

En (D) hi ha chicotetes variacions dels sufixos entre 1995 i 2016. S'ha suprimit -and i el corresponent eixemple perque tenim criteri nou, es reconeix el femeni 'doctorand', 'doctoranda', com 'educand', 'educanda'. Pero, mala sort, 'fiscal' continúa unic per als dos generos; es ridicul que no s'admeta 'fiscal', quan hi havia dones en el carrec i perque 'colegial' fa 'colegiala' i 'mariscal' fa 'mariscala' (DOPV) ¡! Pero, sorpresa, 'senescal' es invariant, masculi i femeni (DOPV). I en 2024 encara tenim invariable 'delineant' –¿i 'delineanta'?– front a 'figurant', 'figuranta', 'estudiant', 'estudianta'. Haurien d'haver pres per model una de les arees de major capacitat lexicogenetica com els malnoms, yo conec 'palau' i 'palaua', 'paresant' i el femeni, 'paresanta', de creacio espontanea. Molts d'estos substantius ya els vaig considerar de genero variable en els treballs sobre abreviatures (Fontelles 2015a, 2015b). En 2024, la AVLL continúa sense tindre resolt este problema que afecta a la formacio i escritura de les abreviacions i la RACV encara te penjat un treball 'escolar' en sa uep. Al remat, els que cobren, ni resolen ni plantegen res nou, perque no se'n poden eixir del marc, en 1995 era l'IEC i ara es l'IEC+AVLL. Ho mires per a on ho mires no hi ha mes que sucursalisme.

No podia fallar, estes mateixes incongruencies es troben en el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC2) ('fiscal', 'delineant' i 'senescal', masculi i femeni; 'mariscal' fa 'mariscala'). Els d'esta banda tampoc es lliuren, identic tractament hi ha en el *Diccionari general de la llengua valenciana* (DGLIV, en linea) de Voro López i tambe en el *Diccionari de la Real Academia de Cultura Valenciana* (DRACV92) (si be en estos ultims 'colegial' i 'figurant' tenen femeni).

En l'aspecte tecnic, està un poc embolicat (discrepancia entre l'epigraf i els eixemples) perque si be es acceptable que algunes de les paraules son compostes per sufixacio ('colombaire', 'ordenança', 'contable'), n'hi ha unes atres que son igualment compostes pero per radicals prefixos i sufixos ('biometra', 'astronauta', 'homeopata'), es dir, no porten cap 'derivatiu' com ho serien 'biometric', 'astronautic', 'homeopatica'.

Inclusio de teoria gramatical superflua

Hi ha parts del manual administratiu que son simples reproduccions de la gramatica de la AVLL, fins a l'extrem que els eixemples tambe els han copiats. No se per qué s'han posat ya que no son especialment conflictives ni dificils. Com a mostra, els apartats 5.3., 5.4. i 5.5. (pp. 6-7) referits a la formacio del plural (dinasties, paraules compostes, barbarismes), el contengut identic es troba en la GNV (2006a: 106-109).

Un atre eixemple de dubtosa necessitat gramatical es la formacio del femeni per mig del sufix *-essa*.

1995	<p>1.3. El sufix '-essa'</p> <p>El sufix <i>-essa</i> ha perdut molta vitalitat per a formar el femení de paraules que designen professions liberals o càrrecs. En els casos en que coexistisquen les formes en <i>-a</i> i les formes en <i>-essa</i> per a indicar la forma femenina d'un nom, són preferibles les formes en <i>-a</i>.</p> <p>advocada millor que advocadessa arquitecta » arquitectessa ministra » ministressa</p> <p>El sufix <i>-essa</i> cal reservar-lo per als títols nobiliaris i aquells càrrecs consolidats en la tradició oral i escrita.</p> <p>abadessa alcaldessa comtessa duquessa jutgessa</p>
2016	<p>5.3. Els sufixos <i>-essa</i> i <i>-ista</i></p> <p>El sufix <i>-essa</i> cal reservar-lo per als títols nobiliaris i aquells càrrecs consolidats en la tradició oral i escrita: abadessa, alcaldessa, comtessa, duquessa, jutgessa, metgessa, etc.</p> <p>El sufix <i>-ista</i> s'ha de fer servir com a invariable: abstencionista, activista, contorsionista, etc.</p>

2024	<p>6.3. Casos especials</p> <p>6.3.1. El sufix <i>-essa</i></p> <p>Cal reservar el sufix <i>-essa</i> per a títols nobiliaris i càrrecs o professions consolidats amb eixa forma en la tradició oral i escrita, com <i>abadessa, baronessa, comtessa, duquessa</i>, etc.</p> <p>En alguns casos certes paraules admeten una doble possibilitat de formar el femení, bé amb una forma invariable o bé amb el sufix <i>-essa</i>.</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left; padding: 5px;">MASCULÍ (o FEMENÍ)</th> <th style="text-align: left; padding: 5px;">FEMENÍ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="padding: 5px;">un alcalde (o una alcalde)</td> <td style="padding: 5px;">una alcaldessa</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">un jutge (o una jutge)</td> <td style="padding: 5px;">una jutgessa</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">un poeta (o una poeta)</td> <td style="padding: 5px;">una poetessa</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">un cònsol (o una cònsol)</td> <td style="padding: 5px;">una consolessa</td> </tr> </tbody> </table> <p>En el cas de <i>metge</i> (que admet igualment les formes <i>metge</i> i <i>metgessa</i> per al femení), s'ha creat també per analogia la forma <i>metja</i>, que cada vegada té més implantació social. En els escrits administratius són plenament acceptables tant les formes invariables com les variables, sempre que siguin usades coherentment dins del mateix text.</p>	MASCULÍ (o FEMENÍ)	FEMENÍ	un alcalde (o una alcalde)	una alcaldessa	un jutge (o una jutge)	una jutgessa	un poeta (o una poeta)	una poetessa	un cònsol (o una cònsol)	una consolessa
MASCULÍ (o FEMENÍ)	FEMENÍ										
un alcalde (o una alcalde)	una alcaldessa										
un jutge (o una jutge)	una jutgessa										
un poeta (o una poeta)	una poetessa										
un cònsol (o una cònsol)	una consolessa										

Provables fruits de l'esperit diferencial en el castella son les rarees derivatives ¿inventades? de 'advocadessa', 'arquitectessa' i 'ministressa', que no he vist usades. Hui, la AVLl només manté la primera, les altres dos tenen femení regular 'arquitecta' i 'ministra'. Qualsevol parlant pot veure que popularment 'advocada' es general com es comprova en la secular capacitat intercessora davant de Deu atribuïda a les múltiples marededeus i sants (santa Barbera, advocada de les tronades; santa Rita, advocada dels impossibles; santa Llúcia, advocada de la vista; sant Antoni Abat, advocat dels animals; sant Blai, advocat de la gola...). L'inusitada 'advocadessa' és la més contrària al sentit comú de la gent i al femení regular, tant en l'ús eclesial com en el professional ('advocat' / 'advocada'). No comprenc com ni ho han vist els acadèmics de la AVLl ni tampoc els redactors d'aquest document. A mi m'ha cridat l'atenció i immediatament m'ha vingut al cap l'exemple religiós.

Fora de lo que acabe de comentar, la redaccio actual no aporta molt mes que la de 1995. La mencio de la creacio popular, i regular, de ‘mege’ / ‘meja’ es queda en el llim de la constatacio de ‘mes implantacio social’ i sense reconeiximent en el DOPV; seguix el model ‘pobre’ / ‘pobra’, ‘mestre’ / ‘mestra’, ‘sogre’ / ‘sogra’, ‘negre’ / ‘negra’, ‘arquitecte’ / ‘arquitecta’, ‘apte’ / ‘apta’, front a ‘metgessa’, unica admesa en el DOPV, que no diuen mes que quatre gats i els deu que l’escriuen.

L’atra ampliaco de la norma es un estrany ‘consolessa’ que no havia llegit ni escoltat mai, per supost. Suponc que es per l’extensio del carrec diplomatic de ‘consol’ (pero que ben be es podria formar ‘consola’, seguint el model ‘terbol’ / ‘terbola’, ‘regul’ / ‘regula’, ‘caragol’ / ‘caragola’, o el generic d’afegir una a). La AVLl accepta el substantiu invariable, ‘el consol’, ‘la consol’, o la feminisacio de ‘consolessa’.

Per a omplir: reproduim unes taules de la flexio verbal

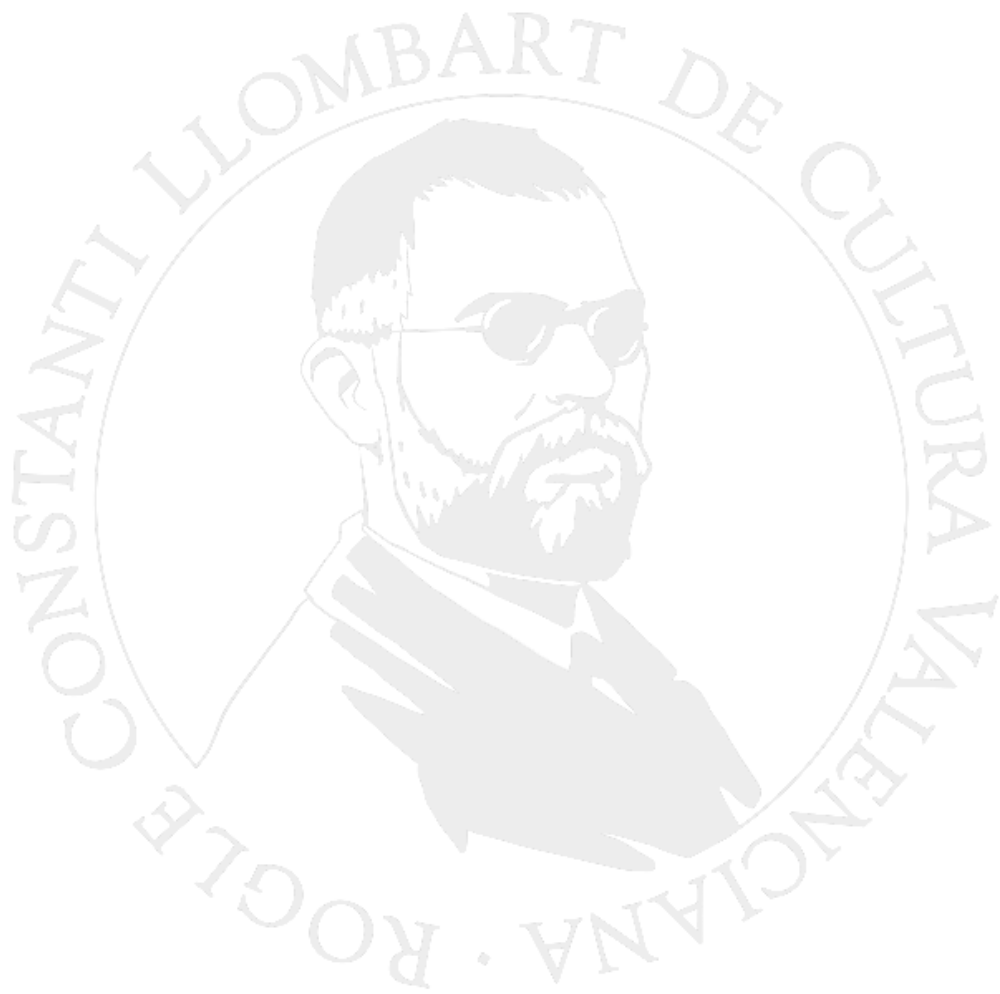
En la mateixa linea de l’apartat anterior, copien teoria gramatical elemental com son els paradigmes del present d’indicatiu i de subjuntiu dels grups basics: ‘cantar’, ‘temer’, ‘dormir’ i ‘servir’. I tambe l’imperfecte de subjuntiu de: ‘cantar’, ‘perdre’ i ‘servir’. ¿Feyen falta?

La diferencia esta volta es que la versio de 1995 a soles portava el model incoatiu i l’imperfecte de subjuntiu en -s- (pp. 31-32). La semblança es dona en la versio de 2016, que dedica una vintena de pagines als paradigmes de la flexio (pp. 47-67).

Seguint la practica de la AVLl en la seua gramatica, l’increment incoatiu es -ix i no -eix: ‘servixes’, en oposicio a les propostes de 1995 i de 2016, que preferien ‘serveixes’.

Repasant el text, en algun moment me fa la sensacio que es com si l’autor o els autors hagueren de justificar un determinat volum de pagines i per aço hi ha material interessant i util al costat de material superflu. No se.

Unes atres qüestions del paradigma verbal les analise un poc mes avant, en dos apartats dedicats a les minories i a les majories.

II. UN CONTENUT POC RELLEVANT

El totum revolutum de la teoria

Vists en conjunt, els tres 'criteris' son semblants, no tant perque el de 2016 i el de 2024 siguen un plagi, major o menor, del de 1995, sino perque el 'desorde' inicial no pareix resolt en les seqüeles. No s'aprecia una estructura llingüística, sociolingüística, pragmática o textual. Mes be pareixen un estol de 'curiositats' baix un epigraf i en una suposta funcio-utilitat, algunes purament gramaticals (com: la formacio del femeni, la formacio del plural, l'ortofonetica, la flexio verbal, les concordances, l'us de les preposicions 'per' i 'per a', el lexic...) i unes atres mes d'estil textual o discursiu (com: la toponimia, la propia i l'estrangera, les normes de citacio bibliografica, els tractaments, la tipografia, l'us dels signes ortografics, l'escritura de mayuscles i minuscles...).

En cap dels dos casos es veu un fil conductor o una distribucio clara: llengua / estil, escritura / oralitat, norma / parla, lo que podria ser un text organiat i coherent. Es noten poc treballats, si be el mes aparent, per la presentacio del contengut i pel format, es el de 2016.

La proteccio de les minories

En la perspectiva inclusiva que se supon que te el document, no podien faltar algunes referencies a solucions lectals d'ambit reduit, pero que li donen al conjunt eix aire de 'aci cabem tots' (manco els que ya han expulsat o volen expulsar). Hi ha dos referencies principals, les dos verbals.

La primera: "Les formes acabades amb la desinència -o de la primera persona del present d'indicatiu (*canto, temo, perdo* i *dormo*) són plenament acceptables, i fins i tot preferibles, en les comunicacions dirigides específicament a les àrees territorials a on estan vives." (p. 15). Observe's que en el tercer grup han optat per 'dormir' perque si hagueren seleccionat l'infinitiu 'seguir' tindriem 'seguixo', cosa que li faria costat a la forma mes general 'seguixc', per analogia. Es dir, si la consonant palatal -x- de 'seguixo' es correcta com ho son les de 'seguixes' o 'seguixen', la consonant palatal -x- de 'seguixc' o de 'seguixquen' ha de ser

necessàriament correcta, no pot ser incorrecta. La norma preferix 'seguisc' en indicatiu i 'seguisca' en subjuntiu; en temps preterits o no tant, com encara es pot trobar en algun manual, figuraven 'seguesca' o 'seguesques' en subjuntiu (Valor 1983: 78). Un absurd més de la llingüística ideològica i dels manuals administratius d'anar per casa.

La segona pertany també al valencià septentrional: "Les formes en -s (*cantàs, cantasses...; perdés, perdesses; servís, servisses*) són plenament acceptables en les comunicacions dirigides específicament a les àrees territorials a on estan vives estes formes de gran tradició clàssica." (p. 17). Una tradició clàssica que en l'actualitat no és tan homogènia com la pinten. Només com a il·lustració, 'cantas', 'cantasses', 'cantas', 'cantassem', 'cantasseu', 'cantassen' compartixen territori en la zona septentrional en 'cantes', 'cantesses', 'cantes', 'cantessem', 'cantesseu', 'cantesssen' i en 'cantara', 'cantares', 'cantara', 'cantarem', 'cantareu', 'cantaren' (Alcover 1929-1933: 12-14; passa igual en 'correr', 31-33).

Una tradició clàssica que no val per a unes altres característiques tan interessants, tan útils o singulars com estes (v. l'apartat següent). Una amplitud de perspectiva que tampoc servix per a components molt estesos (no me'ls veig reclamant atenció a l'apíchat ni aplicant estos criteris de territorialitat, de vitalitat o d'historicitat).

A banda de la classicitat, que ja sabem que és un criteri variable, molejable i etereu (ho tracte més avant), la raó última d'este detallisme idiomàtic no és altre que estos paradigmes verbals són coincidents-convergens en el català central, l'important. I ho dic perquè se'ls ha oblidat una forma particular del nord, del castellonenc, contigua a la descrita: la transformació de la -a en -e de l'imperfecte d'indicatiu, 'anave', 'feie', 'sentie', en molta documentació migieval (Colomina 2021: 768-769, v. I; i també en el CIVAL). ¿I per què esta peculiaritat no és motiu ni de menció ni de 'protecció'?, perquè és divergent respecte al català. Així de senzill.

Pero, ¿són estos dos casos els únics? No. Està l'embolic dels verbs incoatius i de com ho arreglem per a que vagin en la direcció que volem (que volen) que no és altra que la repetida confluència, natural o forçada.

Per una banda tenim els “13.3.5. Verbs preferentment incoatius”, “En verbs com *consumir*, *mentir*, *presumir* i *teixir*, per contra, són preferibles les formes incoatives, més usades en l’actualitat: *consumisc*, *consumixes*, *consumix...*, per al present d’indicatiu, i *consumisca*, *consumisques...*, per al de subjuntiu; *mentisc*, *mentixes*, *mentix...*, per al present d’indicatiu, i *mentisca*, *mentisques...*, per al de subjuntiu; *presumisc*, *presumixes*, *presumix...*, per al present d’indicatiu, i *presumisca*, *presumisques...*, per al de subjuntiu; *teixisc*, *teixixes*, *teixix...*, per al present d’indicatiu, i *teixisca*, *teixisques...*, per al de subjuntiu” (p. 16); dubte que ‘teixir’ siga incoatiu i ‘mentir’ es facilment pur perque encara es conserva com a tal en alguna frase feta (eixe ment mes que alena i alena mes que un porc; es diu d’u que es molt mentiros). En el dubte, costava lo mateix incloure’ls en els purs, pero no era lo convenient.

I per una atra nos trobem en els “13.3. Verbs de doble conjugació: pura i incoativa”, “Hi ha alguns verbs de la tercera conjugació (com *afegir*, *engolir*, *fregir*, *llegir* o *vestir*) que admeten la flexió pura i la incoativa. En les comunicacions administratives poden usar-se coherentment tant les unes com les altres, en funció del predomini que tinguen en l’àrea territorial a què vagen destinades. En el cas que se seguisca el model pur, són preferibles les formes velars, més habituals en el llenguatge espontani (posades en primer lloc), abans que les no velars (indicades a continuació, precedides d’una barra).” (p. 15).

La democrática recomanació d’us diferencial d’una flexió o d’una atra es impertinent perque la distribució pura o incoativa mes que horisontal (territorial) es vertical (edat).

¿Per qué diuen tantes mentires?, ¿que les velarisades son: “més habituals en el llenguatge espontani”?, ¿no estara be que siguen casi uniques?, els ho diu u de la seua banda: “Tots els verbs d’est quart grup, tant els de tipus *renyir* com els de *cosir*, en l’actualitat en la llengua parlada, presenten en quasi tota la Regió Valenciana formes velaritzades en la 1.ª pers. sing. del present indic. i en les tres pers. sing. i 3.ª pers. plural del present subj. [...] però estes formes no són recomanables en la llengua literària” (Sanchis 1950: 167); i ‘generals’ (la restricció “en quasi

tota” es un distractor; v. ‘collir’ –Alcover 1929-1933: 228–), pero son ‘no recomanables’... ¿rao?, ¡ni una ni miya ni cap!

La referencia als velars es, per eixemple, ‘engolir’ (p. 16).

“PRESENT D’INDICATIU	PRESENT DE SUBJUNTIU
1 engulc/engul	engulga/engula
2 enguls	engulgues/engules
3 engul	engulga/engula
4 engolim	engolim
5 engoliu	engoliu
6 engulen	engulguen/engulen”

Seguim en la confusio i la tergiversacio de l’estandartisacio de la AVLl. En les pagines dedicades a la flexio individual (GNV 2006a), tots els verps purs del tercer grup presenten sis-te-ma-ti-ca-ment la conjugacio incoativa, segons la nota corresponent en cadascu d’ells. No m’ho crec. I aço es mes greu de lo que pareix per la falta d’etica, individual i colectiva. Valga com a contraargument de la falsetat teorica que el verp ‘collir’ es dona sense velarisar com primera forma: ‘cull’ (indicatiu) / ‘culla’ (subjuntiu) (en nota adjunta s’admet la velarisacio: ‘cullc’ / ‘cullga’), pero en la parla es unicament velarizat si hem de creure l’estudi de principis del sigle passat d’Alcover (1929-1933: 228).

Hui ya no ho podria afirmar, pero fa uns decenis segur que no hi havia ningun valencià que diguera ‘yo engul’ ni ‘yo engula’. Es provable que hui ya hi haja qui diga ‘yo engolisc’ i ‘yo engolisca’, com tambe he vist escrits ‘llegisc’ i ‘vestixes’ en conte de ‘llicg’ i ‘vistes’, ¿Mentiriem tots aquells que hem afirmat que estos son purs? Es dir, es fals que hi haja tal variacio de forma general; les llengües no son cossos uniformes i sistematicos absoluts, no negue usos esporadics en les noves generacions, cada volta mes freqüents. Els verps referits yo els he depesos en ma casa i en el carrer en forma pura, pero se que hi ha una tendencia a la regularisacio de la majoria (els incoatius) i si damunt els models llibrescs, mediaticos i educatius han escampat i reforçat les formes incoatives, poc de marge i vida li queda a la selecta minoria de verps purs. Es lo que pretenen els normativisadors.

La desatenció de les majories

La finor i la consideració manifestades en l'apartat anterior per la parla d'algunes zones del nord valencià contrasta molt més en que no hi haja una mala referència a l'apichat (que igual té el major nombre de parlants). En cap de manual figuren ni com a secundàries ni com a terciàries 'fonètiques apichades' ¿veritat?, i tenen major extensió i sistematicitat i sigles d'existència. És més, t'impedixen aprovar els exàmens d'habilitació de la Junta Qualificadora de Coneixements del Valencià i de l'Escola Oficial d'Idiomes, i són condemnades per gramàtics (Salvador 1974: 209) o ridiculitzades per opinadors: "se l'ha reservada el mateix president de la Generalitat (o *Cheneralitat*) [Carlos Mazón]" (Francesc Hernández, *Levante-EMV* 30-10-2023: 3). Esta modalitat fonètica ha servit a més per a desqualificar mendaçment les NdP, des del principi, dient que tal normativa era 'apichada'. Front a la conjunció mediàticoacadèmica, no cal dedicar més d'un rengló en negar-ho. És mentida i els que ho difonen, mentirosos.

I ja, si foren més atrevits, podrien haver apuntat que a lo millor l'apichat és el futur evolutiu del valencià (com ho ha seguit del castellà la pèrdua d'oposicions fonètiques sorda/sonora), ho dic perquè algun acadèmic (Abelard Saragossà) no creu que siga ninguna corrupció ni una varietat decadent. Ni yo.

Tampoc es menciona la vigència que tenia el perfecte simple d'indicatiu ('tanqui', 'menjares', 'pensà'). Els *Criteris...* passen per damunt damunt, no aplega a tres renglons per a dir: "Són plenament acceptables tant les formes del passat simple (*cantí, cantares, cantà, cantàrem, cantàreu, cantaren*) com les del perifràstic (*vaig cantar, vas cantar, va cantar, vam cantar, vau cantar, van cantar*)." (p. 16); ni un recordatori que eren casi úniques en la lliteratura migeval ni que aporten agilitat, per la varietat, a un text escrit (front a la monotonia i reiteració del perifràstic), ni que també existix en la zona d'Elig (i puc donar fe que en els 80-90 encara existia en La Vila, de forma esporàdica i residualment, en algunes formes del plural del primer grup). A més té un valor afegit per la diferenciació en el català estàndard; probablement esta és una de les raons

d'un cert relegament que he constatat durant molts anys en l'expressió escrita.

Si l'apichat ni el nomenen, el valencià meridional està en la mateixa situació: silenci absolut... destorba, i molt. Que la pèrdua de la -d- intervocalica siga extrema en la zona reforça la tendència general en el valencià a eliminar-la en uns altres casos com les terminacions dels participis -a(d)a, -a)d)es, o del sufix agentiu -a(d)or, -a(d)ora, -a(d)ors, -a(d)ores; un fenomen que està ben documentat en l'escriptura des de mitjan del segle XIX i en alguns casos esporàdics en el segle XVIII. I l'escriptura sol anar prou per darrere de l'oralitat, ¿quànt de temps ha passat des de la documentació de 'atre' i la generalització? Per suposat, no es tracta d'una evolució insolita ja que es dona en el castellà, especialment en l'andalús: 'canta(d)a', 'sali(d)a', 'vi(d)a', 'olvi(d)o'... i que pel nord aplega al francès: 'épée' espasa, 'vie' vida, 'chargé -ée' carregat -ada, 'chassé -ée' caçat -ada... (Fontelles 2020b: 65-67). Vull dir que la fonètica valenciana no és un fet extraterrestre. Igual els extraterrestres són uns altres.

Per a arrematar. En els cementeris hi ha més remor que en este manual que silencia les terminacions 4 -am i 5 -au en el present de subjuntiu del segon i del tercer grup ('caigam', 'temam', 'l'ligau', 'obrigau'). Aci ja no val ni extensió ni número ni tradició clàssica. Com en la AVLl no hi ha res que rascar i és un punt conflictiu, es deixa fora i en pau. Com era esperable, la AVLl no reconeix estes formes en els models generals (GNV 2006a: 249-252), però si en una observació al polimorfisme verbal: "En la llengua antiga, les persones 4 i 5 del present de subjuntiu tenien les formes acabades en -am, -au en els verbs de la segona i la tercera conjugació: *batam, batau, sentam, sentau*. Estes terminacions es mantenen en diferents parlars valencians en els verbs velaritzats i palatalitzats (*tingam, tingau, vejam, vejau*). En general, però, les formes amb *a* han sigut desplaçades per les formes amb les mateixes terminacions que en indicatiu, i són les normals en el registre formal: *batem, bateu, sentim, sentiu*" (GNV 2006a: 254). Una part del desplaçament mencionat es deu, sense dubte, a l'intervenció planificada dels gramàtics i normalisadors... catalanisants, perquè Fullana (1915) i

Renat (1933) encara flexionaven la majoria o totalitat d'estos verps en -am, -au. Notem ademés el canvi en les regles de joc: ara queda en suspens o s'ignora la recomanació de Fabra per a acostar el valencià al model dels clàssics del segle XV. L'incongruència brolla en qualsevol moment i per qualsevol motiu.

Els espavilats: "Tampoc nos mostren que les desinències clàssiques valencianes i que encara es conserven ací –'en alguns parlars'– son concordants, en alguns canvis ortogràfics, en unes altres varietats romaniques: itàlia, (saber) 'sappiamo', 'sappiate', (morir) 'moriàmo', 'moriàte'; llenguadocia i les distintes modalitats-llengües occitanes, (batre) 'batam', 'batatz' (-atz equivalent a -au), (fogir) 'fugigam' / 'fujam', 'fugigatz' / 'fujatz'; aragones, (coneixer) 'conoxcamos', 'conoxcáz' (-az equivalent a -au), (vore) 'beigamos', 'beigáz'...), i, per supòst, castella, (valdre) 'valgamos', 'valgáis', (eixir) 'salgamos', 'salgáis'." (Fontelles 2020b: 417). O siga, els valencians no som una rara avis, sino una au molt comuna en uns altres territoris.

Contra l'opinió i tracte de l'institució i de la Conselleria està la producció del paradigma valencianista des dels 80 del segle passat fins a hui i també l'ús que fan d'estes formes de subjuntiu acadèmics com Abelard Saragossà o Jordi Colomina, o tècnics llingüístics com Leo Giménez, en just reconeiximent a la llengua valenciana de hui i d'abans. No m'estendré molt més perquè ho he tractat més amplament en unes altres ocasions (Fontelles 2020b: 416-418; 2022: 69-114, especialment, 105-108).

Esta volta la preferència no ve determinada ni per la llengua antiga ni perquè continuen vives ni perquè siguen diferencials ni pel respecte a l'etimologia llatina ni perquè coincidixquen en uns altres romanços ni per ningun altre criteri idiomàtic... es la llingüística ideològica.

La gran aportació: el part de les muntanyes

Lo que en algun cas s'havia avançat com una de les novetats, l'ús de la variació de gènere en el sufix -iste / -ista, no ho ha destacat crec que ningun mig de comunicació (ni la nota oficial de la Conselleria d'Educació). Però es que tampoc es ningun descobriment (pp. 8-9).

“6.3.2. El sufix *-iste/-ista*”

Si bé en la tradició recent del llenguatge escrit s’ha tendit a usar invariablement el sufix *-ista*, cal considerar també acceptable la variació del morfema de gènere, en què la terminació *-iste* marca la forma de masculí i *-ista* la de femení. No sols és un tret lingüístic ben característic del valencià, sinó que, a més, és útil per a reforçar la perspectiva de gènere.

MASCULÍ	FEMENÍ
un artiste	una artista
un analiste	una analista
un maquetiste	una maquetista
un sindicaliste	una sindicalista
un taxiste	una taxista”.

Està be que aporten com un aval suplementari el criteri de la perspectiva de gènere. Alguns ja ho havíem apuntat, escrit, i havíem criticat l’indistinció com a resultat de l’autoodi, i per si no ho sabien! (Fontelles 2023: 104-107).

He dit que no hi ha sorpresa ni gran ni chicoteta perquè la possibilitat de variació de gènere ja apareix en la gramàtica institucional, i per si no ho sabien! Allí figura: “Els substantius que tenen el sufix *-ista* per a designar tant el masculí com el femení (*un artista / una artista*) poden adoptar la terminació *-iste / -ista* per a distingir el masculí del femení (*un artiste / una artista*). OBSERVACIÓ: A partir del segle XV, per a designar el masculí, el sufix culte *-ista* comença a alternar en la llengua escrita amb la variant d’origen popular *-iste*.” (GNV 2006a: 96). La redacció es tendenciosa perquè primer estableix la norma d’una terminació per als dos gèneres, però permet la possibilitat d’alternar, en comptes de dir que els masculins acabats en *-iste* fan el femení en *-ista*. Està tot mediat al mil·límetre.

Si la AVLl fora ‘valenciana’ no escriuria ‘poden adoptar’, sinó ‘adoptaran’, com fan en ‘pediatre / pediatra’. Defendrien a tota ultrança les formes valencianes majoritàries i correctes, sense por ni segones intencions (en este manual administratiu passa igual). Baix la capa de l’inclusió, de la ‘confortabilitat’ idiomàtica, de la defensa de lo genuï, encara que hi haja bones intencions i altruisme en alguns individus, s’amaga la teleologia de la convergència. Sense negar els atacs reiterats de la dreta i l’extrema dreta a la llengua valenciana (hi ha contadíssimes excepcions), la por a la desaparició del ‘valencià’ els fa relegar tot lo que

siga conflictivament diferencial respecte al català. Al remat, la AVLl són lo que són. I van a on van.

Afirmar que en la 'tradició recent' no hi havia distinció és una mentida i grossa, sense cometes. La 'tradició' del paradigma valencianista, inexistent per ad ells, ha mantingut la variació morfològica com a norma, des dels 80 del segle passat, i per si no ho saben!

La 'recent' que es menciona és la catalanista, te nom, la que començà a principis del segle passat, continuà durant la dictadura = regim de Franco i s'intensificà des dels anys 80 cap aci. Però la Tradició, en majúscula, autoctona té una continuïtat que ve de l'època migeval, com 'observa' perspicaçment la AVLl en lletra menuda, i per si no ho saben!

I, per últim, l'opcionalitat de la *Gramàtica normativa valenciana* no es debades, està motivada perquè el català només admet en estos substantius una terminació per als dos gèneros. Es pot comprovar en el DIEC2. Si allí fora obligatòria la marca de masculí i femení hi hauria una asimetria morfològica en la mateixa llengua, i suponc que aço tampoc ho saben!

Encara que no ho tractare ara, apunte que l'història lliterària dels romanços és un camp amplíssim que nos reserva moltes sorpreses, tant en valencià com en castellà o en francès.

Les preferències lectals: fonètica, morfologia, lèxic

En acabant del romancet de l'adequació de la comunicació a l'objectiu que és la transmissió del missatge, està la llimitació inapelable: "dins del marc establert per la normativa lingüística" (p. 29). Per aço, com he escrit, el/s autor/s s'ha/n dedicat a espigolar en la gramàtica i en el diccionari per a trobar aquelles alternatives que donava la AVLl. No se'n van ni un milímetre. I suponc que ni s'ho han plantejat. Tots, absolutament tots, els 'valencianismes' ja estaven autoritzats, el fet que no els gastara quasi ningú és per autoodi, per creure que parlem mal i perquè es perceben com a 'concessions', termes impropis que dificulten l'unitat de destí en lo universal (el català). Per aço 'vacacions' no té res que fer front a 'vacances' i 'este' front a 'aquest' o 'sixanta-xixanta' front a

‘seixanta’, a pesar que la redaccio de la gramatica use un model ‘proxim’... ben pocs el seguixen despuix de vora 20 anys. Els hauria de preocupar als academics. I no es parlar per parlar.

L’apartat 17 es dedica a una llista de ‘mers exemples’ orientats a la comunicabilitat del message, en definitiva, mes acostats a la parla, ocupa les pagines 27-29 i com he dit tots son doblats del DNV. En la tercera columna he afegit algun comentari personal.

preferible		
acostar	apropar	es increible que s’haja de recomanar l’usual ‘acostar’, mes original, quan ‘apropar’ seguix el model castella: ‘cerca’ - ‘acercar’
acurtar	escurçar	
afonar	enfonsar	el primitiu es ‘fondo’
agarrar	agafar	encara que hi ha prou documentacio antiga (v. CIVAL), ha segut desplaçada per ‘agarrar’
alçar	aixecar	
anar-se’n	marxar	
arena	sorra	‘arena’ es ben antiga, del XIV
arreplegar	recollir	
assentar-se	seure	
bullir	bullir	
bullici	bullícia	
buscar	cercar	‘buscar’ te llarga i ampla documentacio
calfar	escalfar	‘escalfar’ te ampla documentacio migeval, pero està substituïda per ‘calfar’ que tambe es ben antiga
castic	càstig	la fonetica valenciana es ‘castic’, les

		formes 'càstic' del CIVAL son falsificacions
carrera	cursa	aci fem 'carreres' i 'corregudes'
conquistar	conquerir	
codol	còdol	'cudòl' es la forma valenciana
debilitar	afeblir	
defendre	defensar	el DCVB reconeix que es la pronunciació general en valencià i català occidental
depositar	dipositar	
despedir	acomiarar	
duració	durada	
eixir	sortir	
encisam	enciam	els valencians no podem 'menjar-nos' una -d- intervocalica, però els catalans poden 'menjar-se' una -s-
encollir	encongir	entrar-se'n la roba, la mar, la panxa
engrunsar	gronxar	
ensenyança	ensenyament	
ensalada	amanida	
entregar	lliurar	yo acceptaria les dos
entropessar	ensopegar	
espenta	empenta	
espentar	empényer	
estrela	estrella	ous deixats caure o estrelats
faena	feina	'feina' es una deformació de 'faena'
faltar	mancar	yo acceptaria les dos
febra	febre	'febra' des del segle XIII
ferramenta	eina	aïna, instrument, util
firmar	signar	no rebujaria 'signar'

fuga	fuita	
gasto	despesa	
gastar	despendre	
gelar	glaçar	gelets = trossets de gel; geladora, recipient per a gelar
guardar	desar	alçar en un armari, en una caixa, en l'andana
joguèt	joguina	
juí	judici	
llanda	llauna	
llavadora	rentadora	'rentadora' es producte de l'indistinció catalana entre 'llavar' i 'rentar' (Gimeno 2023: 101-106)
llavaplat	rentaplat	
mamprendre	emprendre	
misto	llumí	
mitat	meitat	'mitat' es la forma valenciana actual i té documentació ben antiga
nóvio	nuvi	
nuc	nus	els valencians fem nucs i nuguem
omplir	emplenar	el resultat es 'ple'
pallola	xarampió	
palometa	papallona	
perjuí	perjudici	
pescateria	peixateria	'peixateria' es moderníssima (v. CIVAL), 'pescateria' té documentació antiga igual que 'peixcateria' que és l'única en fonètica actual (Gimeno 2023: 135-140)
poregós	poruc	poreguita, porega, porica, poriga
prejuí	prejudici	

prompte	aviat	
pròxim	proper	
quadro	quadre	
raonar	enraonar	
registrar	enregistrar	
servici	servei	
solejat	assolellat	
soterrar	enterrar	crec que son bones les dos
tardar	trigar	
triar	escollir	yo no eliminaria 'escollir'
vacacions	vacances	
verdader	vertader veritable	'verdader' ben documentada en el XV
vesprada	tarda, vespre	
viudo	vidu	tant 'viudo' com 'viudos', 'viuda' i 'viudes' son ben antigues, ss. XIII-XIV
vivenda	habitatge	
xafar	trepitjar	
xicotet, menut	petit	
xuplar	xuclar	

La llista es mes curta que la famosa de 543 paraules d'Amadeu Fabregat per a Radiotelevisio Valenciana (1991) i que les preferencies expressades en el manual d'estil (1989) de l'extinta RTVV. No incloc tots els casos, pero arreplegue molts dels termes solts del document de 2024, alguns dels quals ya han segut comentats en l'anàlisi previ o ho seran en acabant (indique la pagina entre parentesis).

'homens', 'jovens', 'ravens', 'margens' (p. 5)

'este', 'eixe', 'aquell' (p. 9)
'meua', 'teua', 'seua' (p. 10)
'huit', 'huitanta', 'huit-cents', 'dèsset', 'díhuit', 'dènou' (p. 11)
'sixanta' (p. 11)
'tindre', 'vindre', 'vore' (p. 17)
'fon' o 'fou', 'ser', 'estar', 'sent', 'sigut', 'eres' (p.20)
'avant', 'arrere' (p. 22)
'a on' (p. 22)
'mentres' (p. 22)
'hui' (mes estesa i mes tradicional en l'àmbit valencià que 'avui', p. 22)
'despus-ahir', 'despus-dema', 'despus-dema no l'atre' (p. 22)
no usar la doble negació inicial: "encara que en la tradició literària a vegades s'ha utilitzat també l'adverbi <i>no</i> per a reforçar el seu caracter negatiu" (p. 23)
'davant', 'darrere', 'davall', 'damunt', 'dins', + de (p. 23)
'a + toponim': "seguint la tradició gramatical fixada" per a indicar situació (p. 24), en els altres casos 'en + situació' (p. 23)
'en + mig de transport', en conte de 'amb' (p. 24)
'per' indica causa, mòbil o carencies, 'per a' finalitat o destinació (p. 26)
'arrancar', 'jaure', 'llançar', 'nadar', 'naixer', 'traure', 'xarrar' (p. 29)

Manega ampla en els cardinals

Els lectors i usuaris dels *Criteris...* estan d'enhonorabona, s'ha conseguit una victòria perquè es preferirà el numeral 'dos' invariable en gènere ('dos homes' i 'dos dones') (p. 11). L'aplicació a masculí i femení és molt antiga, migeval, i abundant. No és un 'invent' ni modern ni dels 'secessionistes'.

El doblat; com en els altres numerals 'conflictius' (17, 18 i 19) també ha eixit victoriosa la fonètica, majoritària valenciana, com a primera solució (p. 11).

“huit	millor que	vuit
huitanta	»	vuitanta
huit-cents	»	vuit-cents
dèssset	»	disset
díhuit	»	divuit
dènou	»	dinou”.

I ya, el triplet, encara que siga restringit: “En l’atenció oral és plenament acceptable la forma *sixanta*, homogènia amb *sis*, habitual en l’expressió espontània de tots els valencians i de llarga tradició literària entre els escriptors clàssics.” (p. 11). Lo curios es que sent analogica de ‘sis’, sent antiua (mes ‘xixanta’ que ‘sixanta’), tenint una llarga tradició (mes ‘sixanta’ que ‘xixanta’), i que es general (en una forma o en l’atra), no puga passar de la ‘atencio oral’ gracies a que la AVLl envia ‘sixanta’ i derivats a ‘seixanta’... la que menys documentacio migeval te (quatre cites anteriors a 1600; un grapat de 1600 a 1900 i una muntonada des de principis de 1900, segons el CIVAL). Sense pensar mal, la decisio de relegar-la obedix a que es l’única admesa per l’IEC i el seu diccionari.

Este triple exit no pot ser de veres. ¿A ón està el truc? El truc està en lo ocult, aparentment: està a la vista de qui vullga vore-ho. La AVLl no s’ha tornat carabassa de repent i renega de les formes catalanes (o alguna d’elles molt minoritaria en valencià). Senzillament permet a la Conselleria que use una de les possibilitats que dona en la GNV (2006a: 142-143). En estes pagines referides continuen figurant: ‘dos’ i ‘dues’ (en els registres formals), ‘huit’ o ‘vuit’, ‘huitanta’ o ‘vuitanta’, ‘huit-cents’ o ‘vuit-cents’, ‘dèssset’ o ‘disset’, ‘díhuit’ o ‘divuit’, ‘dènou’ o ‘dinou’, i ‘seixanta’ o ‘sixanta’.

Tot estava dit i escrit. I esta es una constant transversal que recorre el text. Aparentment s’ha ‘valencianisat’ el llenguage administratiu, pero en cap moment s’elimina la possibilitat d’usar els termens convergents o mes acostats al catala, perque en el punt 23 (p. 42) es diu: “Estos criteris lingüístics caldrà interpretar-los d’acord amb el que establix el corpus normatiu de l’AVL” (i es relacionen totes les obres ‘normatives’). Ara ya està mes clar que lo que de llunt ho pareixia, de prop ho es... un enganyabovos. No podia ser d’una atra manera.

Inversio de la preferencia

Una de les proves de foc en la ‘valencianisació’ morfològica són els demostratius. Són diagnòstics respecte al model i a la tendència dels usuaris.

1995	2024
<p>VIII. DEMOSTRATIUS</p> <p>Com a norma general, en la documentació administrativa s’han d’usar les formes reforçades dels demostratius (<i>aquest, aqueix, aquell</i> i derivats). Les formes simples (<i>este, eixe, aquell</i> i derivats) cal reservar-les per a registres poc formals (certs tipus de discursos, de cartes, etc.).</p> <p>Per a la forma de masculí plural, és preferible <i>aquests</i> a <i>aquestos</i>.</p>	<p>8. DEMOSTRATIUS</p> <p>8.1. Formes</p> <p>El valencià disposa de dos variants formals dels demostratius: les formes simples (representades en la forma de masculí singular per <i>este</i> i <i>eixe</i>) i les reforçades (<i>aquest</i> i <i>aqueix</i> [i <i>aquell</i>]). Les formes reforçades tenen una gran tradició literària, però les simples són des de fa segles les úniques formes vives en tot el territori valencià. Tenint en compte esta realitat social, amb l’objectiu de prioritzar la comunicabilitat amb els administrats cal usar sempre les formes simples.</p>

En este cas s’observa una aposta decidida per les formes vives i generals, contra la norma de 1995 i també l’anterior de 2016. No ho fa així la AVLl quan en la seua gramàtica diu que “Tant les formes simples com les reforçades són pròpies del valencià, i resulten igualment vàlides. En l’actualitat, les formes simples són generals en la llengua oral [...] Les formes reforçades s’usen de manera preferent en registres escrits d’àmbits com ara el literari o l’universitari” (GNV 2006a: 132).

Hi ha un matis tècnic necessari (uns altres haurien escrit ‘matis científic’), vàlid per les dos propostes: el valencià ja no disposa de dos sistemes de demostratius, només en queda un, com reconeixen els *Criteris...* L’evolució diacrònica nos ha portat a conservar a soles ‘este’, ‘eixe’ i ‘aquell’. El castellà, que també tenia la triada reforçada, l’ha perduda i seria impròpi dir que en disposen de dos i damunt poder elegir. En conseqüència, en valencià es fa lo mateix. Les llengües són sincrònica i

diacronia, present i historia, singularitats i pluralitats, pero aço no autorisa a admetre components desapareguts substituïts per uns atres funcionals excepte que, com este cas, es vullga convergir en el catala.

Respecte a la distincio en els registres (oral / escrit, popular / lliterari) es una artificiositat injustificada i tendent a l'acostament escrit en el catala. Es ideologia llingüística. I es per a quedar-se de pedra quan es parla del 'ambit universitari' com a lloc de predomini d'unes formes, d'un registre especific ¿? Igual nos trobem en la sorpresa que hi ha mes 'ambits': forestal, d'emergencies, de collidors, sanitari, belic, deportiu, de sabaters, de llibrers, docent, politic, informatic... ¿Tindran tots estos una varietat especifica? Provablement la referencia vaja mes per l'us de models, estandarts o subestandarts.

Pel que fa a la gradacio, tant la Conselleria com la AVLl mantenen un sistema triadic, antic i modern, de tres distancies o situacions comunicatives (proximitat al parlant, proximitat a l'escoltant i lluntania dels dos), encara que la AVLl explica que en uns atres parlars nomes queden dos distancies, que eren les que recomanava l'anterior text de 2016 (proximitat i lluntania), com fa el catala. No estic descobrint les ameriques.

Una nota. Que Lacreu (1995: 27) preferira el plural 'aquests' a 'aquestos' (contra la propia norma: 'gust' / 'gustos', 'compost' / 'compostos') es per un alineament en la 'llengua' del nort; si es recomanara 'aquestos' deixaria en mal lloc la fonetica catalana que diu [akéts], relacionada en 'aquests'. ¡Aixina funciona la llingüística ideologica!

Els demostratius no son l'unic cas d'inversio de la seleccio respecte a 1995 i a 2016. Ho podem vore tambe en la formacio del plural d'algunes paraules acabades en -e atona.

1995	2024
2. PLURALS D'ALGUNES PARAULES	5.2. Plurals d'algunes paraules acabades en

ACABADES EN '-E' ÀTONA				-e àtona		
En les paraules acabades en -e àtona, són preferibles les terminacions en -s a les de -ns per a formar el plural.				En certes paraules acabades en -e àtona, com <i>home, jove, rave</i> o <i>marge</i> , cal usar preferentment la terminació -ns per a formar el plural.		
SINGULAR	PLURAL 1	PLURAL 2				
home	homes	millor que	hòmens	hòmens	millor que	homes
jove	joves	»	jóvens	jóvens	»	joves
rave	raves	»	ràvens	ràvens	»	raves
marge	marges	»	màrgens	màrgens	»	marges

Els diversos autors que han tractat la qüestió en donen en torn a una quinzena (en les principals gramàtiques del paradigma valencianista en son 16), però en els *Criteris...* de 1995 la solució era elegir el plural 'regular', afegint una s: 'homes' front a la 'irregular' que afegiria -ns (una -n- que reapareix en els derivats: 'homenenc', 'homenaç') i que té darrere la 'regularitat' del plural de paraules acabades en vocal tònica: 'puncho', 'punchons', 'redo', 'redons' (i que coincideix en l'aparició de la -n- derivacional: 'puchonar', 'punchonet', 'redoniú', 'redonejar') (Fontelles 2020b: 490-493).

Unes altres propostes, anteriors o posteriors, només conserven 'hòmens' i 'jóvens', opcionalment, i en esta de 2024 són 'certes paraules' i ho eixemplifica en quatre que no sabem si són totes o en són una part de les possibles.

Destacare, per últim, un llauger canvi d'orientació en l'aplicació del sufix agentiu o relatiu -iste / -ista front a les dos propostes anteriors; especialment, la dels *Criteris...* 2016 (p. 29) que diu: "El sufix -ista s'ha de fer servir com a invariable: abstencionista, activista, contorsionista, etc.". La redacció no deixa lloc a dubtes, una redacció que restringeix la distinció de gènere i no diu, oculta, que la AVLL en la seua gramàtica i diccionaris permet la variació. I així es construeixen els estàndards, en falsetats i miges veritats.

La norma 'valencianisadora' es més restrictiva que la AVLL

Este govern autonomic de dreta (PP-Vox; trencat en juliol 2024) ha segut molt critic en els anteriors eixecutius d'esquerra en la qüestio llingüística: “El Govern Valencià anterior, en la seua primera legislatura va produir un canvi en l'ús del valencià buscant la confluència del valencià amb els estàndards d'altres territoris i comunitats autònomes.” (nota de premsa de la Conselleria d'Educació, 29-4-2024). D'esta manera, seria logic pensar que, en l'esperit d'acostar el model als ciutadans, es preferirien les formes vives i diferencials, pero no es aixina. Vejam el plural d'alguns substantius (p. 5).

“5. FORMACIÓ DEL PLURAL

5.1. Paraules acabades en *-sc*, *-st*, *-xt* i *-ig*

Com a norma general, a causa de la major facilitat de pronunciació i de l'extensió que han adquirit modernament, en els textos administratius són preferibles les formes de plural en *-os* en les paraules que en singular acaben en *-sc*, *-st*, *-xt* i *-ig*.

discos	millor que	discs
gustos	»	gusts
textos	»	texts
rojos	»	roigs

Excepcionalment, cal considerar preferible la forma de plural en *-s* en la paraula *tests* (quan significa ‘proves’) per a diferenciar-la de quan té el significat de ‘recipients d'obra’, en què se sol usar majoritàriament *testos*.”.

La segona part: “Excepcionalment [...] *testos*”, procedix dels *Criteris...* (2016: 23): “Excepcionalment, però, cal considerar preferibles les formes de plural en *-s* en els mots *raigs* i *tests* (‘proves’), així com en alguns termes científics, generalment pertanyents a la biologia, com *protists*, *protoctists*, *blasts* (i compostos: *caliptoblasts*, *gimnoblats*, etc.), *cists* (i compostos: *aerocists*, *sarcocists*, etc.), i *plasts* (i compostos: *amiloplasts*, *leucoplasts*, etc.)”. Vista la quantitat d'excepcions a la ‘preferència’ i que els valencians, temps arrere, encara feyem estos plural en *-s*, igual els hauria interessat mantindre'ls tots... Es ensomiar. Tal volta l'acceptabilitat d'este plural rar es perque el ‘normatiu’ era visualment identic al castella: ‘aerocistos’, ‘sarcocistos’...

I s'ho apliquen: “5.4. Compostos soldats” (p. 6), “5.4.2. Compostos amb dos substantius” (p. 6) i “5.4.3. Compostos amb un adjectiu” (p.6).

Les raons aduïdes són hilarants: (a) la major facilitat de pronunciació i (b) l'extensió que han adquirit modernament. Segons la primera, 'impresa', 'assumpta', 'assumpció', 'prompte', 'compte', 'assumpte', 'peremptori'... haurien de ser 'impresa', 'assunta', 'assunció', 'pronte', 'conte', 'assunt', 'perentori'... com ja es feu en les oficials NdP (1982), perquè esta era la pronunciació valenciana general i com ja es documentava en algunes d'elles des del segle XV-XVI. Llastima, la catalanisació posterior dels 80 recuperà aquells primitius grups bi o triconsonants, complicant l'ortografia i dificultant la fonètica; però no sempre, p. e.: 'demostrar' < demonstrare, 'trasllat' < translatum, 'sospejar' < sub + pesar, 'cansar' < campsare. La segona és una tautologia, l'extensió gràfica aduïda no és producte d'una tendència popular o natural; ben al contrari, és derivada d'una tendència hipercultista i artificial, que el propi sistema ha contribuït a escampar, en detriment de la tendència antiga i de l'evolució. S'ha d'anar molt espai en este criteri.

Tornant al principi, haurien pogut preferir 'discs', 'gusts', 'texts' i 'roigs', que també els dona com a bons la AVLl (GNV 2006a: 103). Igual regla segueix la AVLl en els adjectius (GNV 2006a: 121). De forma incongruent han copiat la proposta primitiva (Lacreu 1995: 18) i la criticada de 2016 (p. 23). ¿Cóm s'enten açò?

Repetixen jugada en la concordança del participi passat (p. 20).

"En els temps verbals compostos precedits pels pronoms *la* o *les* amb valor de complement directe, és preferible mantindre la concordança del participi.

Ja l'hem rebuda [la carta].

No les hem vistes [les teues companyes]".

I ¿d'aquí s'origina esta innovació de 2024?, dels *Criteris...* de 2016 (p. 68), exemples inclosos.

"En els temps verbals compostos precedits per un pronom feble amb valor de complement directe (*el, la, els, les* o *en*), és preferible mantindre la concordança del participi.

D'informes, n'hem rebuts dos.

Ja l'hem rebuda [la carta]."

I ¿en quí s'inspiraren en 2016?, en els *Criteris...* de 1995 (Lacreu 1995: 33).

“En els temps verbals compostos que estan precedits per un pronom feble amb valor de complement directe (*el, la, els, les* o *en*), és preferible mantindre la concordança del participi en les formes de femení.

Ja l'hem **rebuda** (la carta). millor que Ja l'hem **rebut** (la carta).

Les hem **redactades** (les cartes). millor que Les hem **redactat** (les cartes).

Per al masculí plural, és indiferent fer o no fer la concordança del participi amb el substantiu amb valor de complement directe; però, en qualsevol cas, es necessari mantenir coherentment l'opció triada al llarg de tot el text.

Els hem **redactats** (els informes). o bé Els hem **redactat** (els informes).

D'informes, n'hem **rebuts** dos. » D'informes, n'hem **rebut** dos.”.

En els tres casos, copiat successivament, tenim l'expressió modal 'és preferible', no obligatori, i en 1995 i 2016 s'inclou el pronom ne com a possible element per a concordar (antigament si pero hui es inexistent). I els tres son contraris a la propia AVLL que especifica que el participi concordarà en els pronoms acusatius tant en masculí com en femení, en singular i en plural (GNV 2006a: 180): 'he apagat el foc = l'he apagat', 'he portat els llibres = els he portats', 'ha tancat la porta = l'ha tancada', 'he botat les ones = les he botades'. En este cas han contat en la 'comprensio' de la AVLL, una comprensió que deriva de la tendència a l'invariabilitat que s'observa ya en català, com fa el castellà. ¡Quan volen poden!, en el 'lo' neutre ni volen ni poden.

¿Contradiccions: criteris / gramática?

En el model administratiu es dona 'vos' com a única forma del pronom debil de segona persona, tant davant com darrere del verb: 'vos portare', 'moure-vos' en conte de 'us portare' i 'moure-us' (p. 9). En este cas se seguix una de les dos opcions que dona la gramática de la AVLL que diu textualment: “El pronom *vos* pot presentar l'alternança entre la forma *vos* i *us* o adoptar la forma *vos* en tots els contextos” (GNV 2006a: 172). He d'entendre que l'opcionalitat avala que un usuari pugui gastar 'us'. ¿Qué guanyem?

En la mateixa pagina dels *Criteris...* s'admet l'ús pleonastic "en certs casos" del pronom datiu de tercera persona 'li' / 'els' en presencia de "un pronom personal fort o un complement indirecte": 'dis-li ad ell', 'explica-li a ton pare'. Front ad esta tolerancia, que igual es un canvi de posicio academica, en la gramatica es condena tal possibilitat: "L'ús del pronom [repetit] es una innovació recent que no respon a cap necessitat discursiva, i per això s'evita en els registres formals" (GNV 2006a: 180).

Pareix que este pleonasme no es recent i no nomes afecta a l'objecte indirecte, sino que es dona tambe en el directe.

Per a completar

Un manual com este quedaria coixo si no tractara alguns atres aspectes tal volta mes importants perque solen generar mes dubtes i son freqüents en esta classe de texts (la toponimia es accessoria o irrellevant en una descripcio de l'anatomia del fege o en un analisis dels materials mes resistents a l'aigua, pero no aci). Aixina, els *Criteris...* inclouen apartats sobre: estrangerismes adaptats (p. 29), estrangerismes no adaptats (p. 30), adaptacions mixtes (p. 31), toponimia valenciana i forastera (pp. 32-35; pp. 56-61 dels *Criteris...* de 1995), abreviacions (p. 36; prou mes breu que els *Criteris...* de 1995, pp. 73-75, 87-95), llatinismes (pp. 31-32), tractaments (p. 37), mayuscules i minuscules (pp. 38-42), i un punt especific dedicat a llenguage igualitari (pp. 37-38).

Per al meu gust, falten algunes qüestions referides a la construccio dels texts, a la cohesio i a la coherencia, a la pragmatica (especialment, la claritat)... trobe que estos manuals se centren massa o de forma casi exclusiva en la faceta mes llingüística dels texts, de la relacio administrativa, quan haurien de combinar les cares poliedriques de la comunicacio.

Se que soc incitable, cosa estranya en ciencia i en una societat normal, democratica. Com se que si no ho faç yo no crec que ho faça ningun atre, deixare constancia que algunes d'estes qüestions les he estudiades in extenso: les abreviatures (Fontelles 2015a, 2015b), les mayuscules i minuscules (Fontelles 2018b) i molts problemes de lexic i de pragmatica (Fontelles 2020a).

III. SEMPRE HI HA PROBLEMES

El mateix pecat original: els doblats

L'existència, la finalitat i l'utilització dels dobles o triplets, ja les he tractades en un altre lloc (Fontelles 2020b: 436-441), però no està de sobra repassar argumentacions i contraargumentacions, i unificar la teoria.

Segons la concepció jeràrquica de la llengua, esta, per les raons que siga, respon a u dels dialectes principals i els altres li estan subordinats i tenen un paper secundari; mentres que la concepció composicional d'una llengua deriva d'un plantejament més democràtic: tots els dialectes són iguals i aporten al diàlecte la seua riquesa, un diàlecte que es conforma com una unitat superior en la qual tots s'integren i tots es reconeixen. De cada una de les dos estructures es deriven conseqüències pràctiques per a la normativització o estandarització i per als parlants. De la composicionalitat naixen fonamentalment els doblats i els triplets. Són elements que, per diverses circumstàncies, s'admeten en la norma d'una llengua com a equivalents entre elles.

Suposament els integrants d'estes parelles o tercets tenen un valor similar i son us es possible en tots els registres. Encara que tinguen el mateix grau de correcció no tenen el mateix grau de deshabilitat social ni el mateix simbolisme i ací està el quid de la qüestió; puix, des de *Rebelión en la granja* (Orwell 1999) ja sabem que sempre n'hi ha uns animals més iguals que uns altres, ja sabem que unes paraules són més iguals que unes altres. I esta es l'estranyesa d'alguns filòlegs catalanistes, com Navarro, quan hi ha valencians, en uns certs nivells literaris i cults, que preferixen "trucar" o 'telefonar' per a 'parlar per telèfon', en detriment dels més habituals 'criar' o 'tocar' (per telèfon). I també s'estranya est expert que 'tocar' no figure en alguns diccionaris (Navarro 2013: 131-162). No es un fenomen paranormal sinó simple autoodi. L'amabilitat, la tolerància i l'inclusió d'algunes preferències es torna despotisme, 'mane i ordene', quan volen (condena de l'article neutre lo).

Lacreu, en un gest que mostra la valentia i la dissidència 'valenciana', argumenta que els doblats han seguit una cosa de lo més

normal: “dins de la tradició gramatical de la nostra llengua” (Lacreu 2017: 133), i dona els exemples ‘coent’ / ‘coenta’, ‘lluent’ / ‘lluenta’ com fem els valencians: “en contrast amb la forma invariable del masculí usada en altres parlars” (Lacreu 2017: 128). I aixina ho arreplega també la GNV de la AVLl. Però esta suposta amplitud gramatical es falsa, ell mateix fa anys condemnava ‘decenta’, ‘coenta’ i ‘lluenta’ (Lacreu 1992: 72).

“En alguns casos, però, col·loquialment, la tendència a aplicar una terminació específica per a la forma femenina va més enllà del que admet la normativa gramatical [la catalana, per supost]. Aquesta doble terminació, convé restringir-la, si de cas, a nivells poc formals:

*És una dona **decenta**.

És una dona molt **decent**.

*Porta una polsera molt **lluenta**.⁴

Porta una polsera molt **lluent**.

*És més **puudenta**⁵ que una rabosa.

És més **puudent** que una rabosa.”

Les paraules en femeni van precedides per l’asterisc que indica ‘inorrecció’. I en les referències a les notes 4 i 5 explica que ‘lluenta’ i ‘puudenta’ les arreplega Valor en el seu *Vocabulari fonamental* i ademés son usades per escriptors valencians i catalans. Però ya sabem que pertanyen a l’ambient col·loquial i als nivells informals... “si de cas”.

Ell explica el canvi personal: “Però tot evoluciona: el context sociopolític, el marc educatiu, l’ús social de la llengua i fins i tot les percepcions dels gramàtics respecte a quines havien de ser les formes més adequades per a la norma culta de l’idioma” (Lacreu, 2017: 128). Estic d’acort en el plantejament, però si en son moment les ‘correctes’ anularen les ‘inorrecces’, ara en este ‘retrobament’ s’han recuperat les ‘inorrecces’ com a bones sense desplaçar a les altres, han de conviure en igualtat de condicions (es un dir). Però, circumstàncies de la moda, no tenen força per a remoure les que en son dia les havien suplantades ad elles. Ho tradueix: ‘servici’ o ‘vacacions’, casi desaparegudes tècnicament, eren ‘inorrecces’ o de baixa qualitat front a ‘servei’ i ‘vacances’, passa el temps i es veu que estes son bones i s’incorporen al nivell formal però compartint la ‘formalitat’ en aquelles que les relegaven, ‘servei’ i ‘vacances’. Victimes i bochins junts. Han guanyat els bochins.

I es ratifica la mentira de la secular tolerancia quan el vocabulari de Ferrer (1970) seguia la norma implicita catalana i porta 'lluent', 'coent' i 'pudent' com a adjectius invariables en genero, en una anomalia: 'pudent' com a 'quisquilloso', 'malhumorado', admet femeni, pero com a 'apestoso', 'maloliente', no. ¿Algu ho enten? ¡Cosos de la llingüística ideologica!

Benvengut siga el canvi d'opinio. Puc posar la ma en lo foc, i se segur que no me cremare, que la variacio no obedix a un supost descobriment de la correccio dels termens valencians, sino a un canvi de posicio en el poder (per les propies tendencies del catala). Està clar que els defensors del paradigma catalaniste no peguen una passa sense contar en la venia de qui era i es l'autoritat: l'Institut d'Estudis Catalans.

¿I la possible 'dissidencia'?, ¿qué?, no hi ha tal dissidencia ni tal valentia quan Badia, casi mig sigle abans que Lacreu, ya apuntava la vigencia del fenomen morfológic, correcte en uns atres casos, "Son excepciones [a l'invariabilitat]: *sant-santa, atent-atenta, content-contenta, lent-lenta, calent-calenta, dolent-dolenta, valent-valenta, cruent-cruenta*, y todos los en *-lent* (= cast. «-lento»): *corpulent-corpulenta, violent-violenta, turbulent-turbulenta*, etc. Además, algunos adjetivos en *-ant, -ent* admiten en la práctica, y en el habla familiar, un femenino en *-anta, -enta*: *amargant* 'amargo', *furient* 'impetuoso', etc." (Badia 1971: 147, vol. I, nota numero 13). Valor tambe admet el femeni en: "*atent, coent, cruent, irredent i lluent*"⁴, així com la majoria dels acabats en *lent*, com *calent, dolent, lent, valent, violent*, etc."; i en la nota 4, referida a 'lluent', explica: "El femení *lluenta* és la forma d'ús general a tot el País Valencià i en bona part de la resta del domini lingüístic. Els renaixentistes del Principat l'empraven normalment: Jacint Verdaguer en el «Canigó», etc." (Valor 1979: 99). Es dir, te pedigri en les terres del nort i es digna de consideracio.

Per a que es comprega millor de qué parlem en la practica, comente dos eixemples mes.

Carles Salvador incloïa en sa gramatica com a equivalents l'imperfecte de subjuntiu doble (en -r- i en -s-, '1 cantara', '1 cantàs'): "Les

dues són bones, però els escriptors haurien d'usar més la segona. Nosaltres donarem, però, els paradigmes d'ambdues" (Salvador 1974: 117), equiparava dos variants de distint nivell: una (forma en -s-, classica) es d'us restringit ad alguns parlars del nort nostre i no sistemática (Alcover 1929-1933), en detriment de l'atra (forma en -r-, ocasional antigament), la que hauria de ser normativa o principal per als valencians hui. Igual o pijor fara Valor (dona les dos: "[1] desfés-*era*"), pero en el temps compost corresponent, el preterit plusquamperfecte, nomes accepta -s- ("[1] hagués desfet", pero no '1 haguera desfet'), sens opció (Valor 1987: 47), front a les dos que dona Salvador (1974: 132) o com tambe havia defes abans Sanchis (1950: 193). Quan ve al cas, i com els atres ho silencien, m'agrada destacar la capacitat innovadora del valencià, que ha estés diacronicament la forma en -r- ('parlara', 'temera', 'llegira') tenint en front i en convivència dos varietats mes fortes i aliades, el castella (les formes en -s- son les habituals: 'hablase', 'temiese', 'leyese') i el catala ('parlés', 'temés', 'llegís').

Mes descarat fon Sanchis quan parlava dels indefinits 'altre' o 'atre', i encara que ell usara el segon, dia que podia acceptar-se 'provisionalment' (Sanchis, 1950: 225), ¿provisionalment a qué?, ¿estava dient que esta i les atres paraules 'tolerades', en dobles o triplets, eren el pas intermig?, ¿cap a ón?, ¿cap al catala?, ¿era la planificació convergent-uniformista que mes tart plasmaria en *Aproximació a la història de la llengua catalana* (1980)?

Doblets ¿per a qué?

Es ingenu pensar que els dobles nomes representen la riquesa lectal (la variació del sistema), tambe complixen unes atres funcions. Estan per a visibilisar que hi ha unes atres formes i que son tan bones com les propies, que es com ho entengue la Conselleria d'Educació del Botànic I i II i el seu manual d'estil administratiu i que es com ho enten molta gent, i tambe estan per a materialisar el suprem valor de l'unitat (catalana).

Fa uns anys escrigui: "El genuïnisme, en general, i un cert 'valencianisme' confluent, claudicant i mendicant, en particular, entenen que la presencia de dobles o triplets en gramatiques i diccionaris i en

qualsevol altra proposta normativa son positius, pel simple fet de figurar i perque impliquen 'acceptacio' de les variants. Es una forma de vore-ho. [...], pero ideologicament tendixen a la substitucio-assimilacio, de la [varietat] mes forta sobre la mes debil, i en este cas ya sabem quina es quina (catalana / valenciana)." (Fontelles 2020b: 436).

Sere mes clar, els dobles tenen l'objectiu que els 'valencians' catalanistes puguen utilitzar les formes catalanes sens una reprovacio social –castic–, pero no que els 'catalans' vagen a utilitzar les formes 'valencianes'. I ho podem constatar hui en dia sense massa esforç: aixina com aci hi ha catalanistes o pancatalanistes que utilisen un model assimilat o confluent en el catala (n'hi ha eixemples a patades), no conec yo que el proces invers es done; ni s'ha donat ni es donarà. Tambe tenen l'objectiu que alguns valencians puguen utilitzar les formes propies; pareix una anomalia, i ho es.

¿Algu dels normativisadors (dic dels academics de la AVLl) coneix que en Catalunya hi haja un llibre d'estil que diga o proponga: 'Com a norma general, en els texts administratius son preferibles les formes de plural en -s en les paraules que en singular acaben en -sc, -st, -xt i -ig.

discs	millor que	discos
gusts	»	gustos
texts	»	textos
roigs	»	rojos?

La resposta es un no redo, i com una casa. Es que ni s'ho hauran qüestionat ni els haura passat pel cap, perque es anomal totalment. L'absurditat es veu immediatament quan canvies el punt de vista fisic, l'ubicacio, i lo que recomanen als valencians com la cosa mes normal del mon s'ho han d'aplicar ad ells.

La koine idiomática

Es la ficcio dels dobles composicionals que nos proponen des dels anys 40: cadascuna de les grans varietats (catala oriental-occidental, valencià i mallorqui) cedirà un poc en ares de la koine, del diasistema

‘catala’. L’argumentació d’intercanvi, de ‘concessió’ mútua, de depuració i de barreja és la que donà Adlert per a justificar la ‘catalanisació’ de la producció autòctona en la postguerra: “[les normes de Torre, l’editorial que fundà junt a Xavier Casp] Buscaven que, en quant a les principals diferències entre les llengües valenciana, mallorquina i catalana, acceptaren els catalans valencianismes i mallorquinismes; els mallorquins valencianismes i catalanisms i els valencians mallorquinismes i catalanisms, prenent en cada cas la forma de la llengua que la conservara més pura. I així, eixa llengua literària resultaria prou comprensible per a tots [...] Els catalans es negaren a fer les concessions que els corresponien” (Adlert 1977: 12-13). Uns decennis més tard ho ratificà Lacreu: “[en els huitanta] Era ja totalment evident que els catalans no anaven a retrotraure’s a un llenguatge arcaïtzant per a convergir amb valencians i mallorquins en un estàndard de base composicional” (Lacreu 2017: 25). ¿I què creuen que feren els gramàtics, filòlegs i experts valencians?, ¿rodaren i modificaren l’estandartisació del valencià?, no, continuaren en més ímpetu en la mateixa direcció.

I ¿per què fracasa la composicionalitat?, perquè el principal codificador del català, Pompeu Fabra, era contrari a la reculada idiomàtica –clàssica– en favor de l’unificació: “[en opinió de Fabra] l’adopció de formes antigues [per al català] dificultaria extraordinàriament la popularització de la llengua escrita. Això sí –continuava [Fabra]–: «Hem de depurar y enriquir el vocabulari y la sintaxis, però **las formas actuales y la pronunciació oriental** hân de ser definitivament adoptadas, per la seva **innegable autoritat**» (Fabra, 1891c: 338)” (Segarra 1985: 275; el destacat és meu). En uns altres casos, com eliminar la -o desinencial del present d’indicatiu (‘parlo’, ‘sento’...) per la flexió primitiva sense este morfema, més ‘unitaria’ i viva, (‘parl(o)’, ‘sent(o)’...), estava literalment en contra (Fabra 1932: 125-126). Este Fabra és el mateix que nos recomanava als valencians que depurarem la llengua i tornarem als nostres clàssics del segle XV per a retrobar-nos. Tota la carrega ‘sacrificial’ del policentrisme convergent anira a la nostra esquena; ha seguit i és aixina. La contraargumentació ingenua, que compartixc, és senzilla i certa: “Un estàndard constituït per formes antigues és una contradicció *in terminis*”

(Lacreu 2017: 123). De forma parella, aplicat al valencià: ‘un estandart constituït per formes alienes es –també– una *contradictio in terminis*’.

A pesar de tindre-ho tan clar, continuen mallant. El policentrisme convergent recuperat per la AVLl te ara: “unes bases realistes” (Lacreu 2017: 25). Com es pot vore en les propostes mediatiques, administratives o de qualsevol altra classe, els components mes ‘valencians’ o diferencials pertanyen sempre o casi sempre (pot hi haure algunes excepcions) a la coloquialitat, l’informalitat, la parla popular, o siga, per a anar per casa. Per a mudar –els registres formals o cults– ya estan els ‘convergens’. Provablement, les ‘bases realistes’ mencionades per Lacreu es la diglossia instalada en el model valencià des del poder i des de l’autoritat institucionals.

Resumint: (a) un mal eixemple: la medicina receptada als ‘pacients’ (valencians) no se l’aplicaven els meges prescriptors (catalans) i (b) una conseqüència llogica: si la reintroduccio d’arcaïsmes o la tornada a varietats anteriors era un problema o perjudicava al tot –catala–, necessariament havia de perjudicar a la part –valencià–. Com el refra, fes lo que yo dic, pero no faces lo que yo faç.

Els doblets tenen ideologia

Ya he dit que els doblets representen mes que la variacio del sistema. Aparegueren per un canvi de perspectiva en la definicio de les llengües (quan s’impongue el criteri composicional i la contribucio de cada lecte era important) i perque el monolitisme o uniformisme idiomàtic era insostenible pragmaticament (no es pot implantar una varietat molt alluntada de la gent), didacticament (es complicat ensenyar una llengua propia com si fora estrangera, te efectes negatius) i socialment (si el model no es proxim no contribuïx a potenciar l’autoestima i l’identitat com a grup).

La proposta que diu defendre la AVLl es una ilusio optica per un joc de paraules: al ‘preferir’ pero no ‘obligar’ o ‘rebuja’ continúa avalant l’us del mateix model idiomàtic que estima no recomanable –o ‘no comunicatiu’–, i aixina s’esplaya en les orientacions aprovades per la propia institucio per als llibres de text (manega ampla al principi pero

progressiu ‘embudament’ en els nivells superiors... per a desplaçar les formes propies i potenciar les comunes –catalanes–). I nos trobem en que hi ha un model per a contentar al personal i un altre superior que es el bo i el comú, i el que a la llarga es menjarà al primer.

En el fondo, el fonament dels dobles –a banda de l’autoritat– es lo que es dilucidava –a finals de 2016– en la disputa agonística entre els ‘poders’ idiomàtics: Acadèmia Valenciana de la Llengua i Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme, perquè esta disponia d’un model de llenguatge propi que ‘contradia’ (no es cert) les recomanacions de la AVLl. Es la conseqüència trivial de l’imprescindible ideologia ‘inclusiva’ de la AVLl.

Opine que aci, específicament, els dobles son perversos, desvirtuen la bondat de la ‘preferència’ ya que esta no es ‘obligativa’ sino ‘opcional’, i açò ha permès que l’administració autonòmica poguera tindre un ‘manual’ idiomàtic més restrictiu que el supòstament defes per la AVLl, o que el llibre d’estil de À *punt* seguira la mateixa línia alienant. El mencionat manual administratiu no contradia la norma de la AVLl sino que triava sempre l’element més proper al català dins de la gamma que oferia l’institució en alguna de les múltiples obres publicades o aprovades.

¿Cóm es constrúix la preferència?

En un doblet o en un triplet, l’orde d’ús no es innat en la paraula ni ve de serie, es un valor afegit pels planificadors, individuals o institucionals. Aixina, per este biaix ideològic, nos trobem que a pesar de la composicionalitat idiomàtica i del supòst idèntic valor de cadascuna de les parts, a les formes catalanes els ‘costa’ ben poc o gens ser incloses en la norma, mentres que les formes valencianes han de superar moltes proves i demostrar el pedigree. Hi ha fenòmens idiomàtics variats que s’accepten en català, mentres que n’hi ha uns altres rebujats en valencià; per eixemple en fonètica tenim: ‘tornar’ [turná], ‘penso’ [pénsu], ‘poble’ [pòpplə], ‘bístia’ [bístia] – ‘bèstia’ [bèstia], reconegudes, front a ‘acabada’ [akabá], ‘despertada’ [despertá], ‘rodador’ [rodaór], ‘giner’ [džinér], condenades o en algun cas tolerada; en la morfologia estan els ‘canto’ [kántu], ‘vingui’ [bíngi], ‘creieu” [kreyéu] als quals se’ls posa l’estora roja

cap a la norma, mentres que uns altres han d'omplir vinga instancies, i al remat alguna en passa com 'vullc', pero 'dorc', 'engulga', 'creguent' es queden a la porta... i en el lexic tenen el pas franc 'mentida', 'esglaó', 'tarda', pero tenien una aduana fins a fa ben poc 'mentira', 'escalo'... Aço ultim ho amplie en la parella 'feina' / 'faena'; Lacreu afirma que "Originàriament, en tot el domini lingüístic [catala] es deia «faena», però en una part del territori [inespecifica] es transformà a «feina» per la confusió produïda per la neutralització de les vocals «a» i «e», i l'intercalació d'una vocal antihiàtica" (*Levante-EMV*, 4-9-2018: 3), i l'atra part de l'història ya la coneguem... 'feina' era la preferida –i en part encara ho es– en la norma-us, a pesar de ser una 'deformacio' de la primitiva i mes estesa 'faena' (DCVB, v. 'feina'; es pot vore en les cites antigues, actualment 'faena' ha quedat 'reduïda' al tortosí i al valencià...).

La simetria descriptiva o normativa obligaria a qualsevol científic a admetre les propostes valencianes perque son del mateix ranc que les catalanes.

La seleccio: visibilisacio i relegament

En l'aspecte cognitiu, posem-nos en una situacio ideal; abans de prendre qualsevol decisió totes les possibilitats estan damunt de la taula. En el moment que se seleccionen uns elements es constituix una forma que deixa fora una part de la realitat. I quan la tria s'ordena, es determina una prelacio, apareix una figura i un fondo. I no es pot tornar al començament. Ho traduïx:

a) al principi de l'univers, en un moment inicial tenim: (1) 'caent', (2) 'caiguent' i (3) 'caient'; (1) i (2) sabem que ixen de la parla valenciana, (3) no se sap d'a ón ni s'aclarix (del catala),

b) el següent pas es la decantacio (natural) - seleccio (artificial): 'caent', 'caient' // 'caiguent' queda exclòs,

c) als dos termens restants els otorguen (els que poden) una prelacio: 'caent' / 'caient', el primer es convertix en la figura (destacat) i el segon en el fondo (el contrast),

d) pero la relacio entre estos dos components de la figura no es estatic sino dinamic, en qualsevol moment, el canvi de perspectiva nos fara invertir l'orde (son les figures ambigües que igual veus un ratoli com un elefant, pero no les dos simultaneament), es dir, en un punt (pressio social, ganes d'agradar, adscripcio grupal, obligacio laboral, habit i oblit, necessitat academica) usarém 'caient' i enviarém al fondo 'caent'. La repeticio fara el restant: establisarà 'caient' com a figura i debilitarà 'caent' com a fondo.

De l'opcionalitat a la desaparicio

L'opcionalitat està dissenyada per a l'extincio d'unes formes concretes (encara que parega un reforçament o promocio), es l'obsolescencia programada dels aparats, està pensada fonamentalment per a la minoria minima minorisada d'usuaris de les NdP: per als quatre que encara 'travessen' el carrer i el riu (i no usen el devorador 'creuar'), o se'ls 'entravessa' en la gola un pinyol, el boci, la ele geminada o les mentires de la llingüística ideologica; per als tres que practiquen 'deport' i per a la parella que encara se'n va de 'vacacions', o per a qui fa 'faena' tots los dies. L'opcionalitat està dirigida per a que eixa minoria entre en el 'corral' de la norma estandard (ortografica) i en acabant ya es 'morirà', desapareixerà per reduccio paulatina d'us entre la poblacio. La prova es que la majoria d'usuaris del model mes catalanisant-uniformiste no gasten cap de les formes opcionals mes acostades a la parla, (-ea, -iste / -ista, possessius debils, lo neutre, increments incoatus en -ix, lexic 'genuï') i algunes de les que son normatives, les substituixen sistemàticament (perfecte simple i perfecte perifrastic... en concordança en el catala).

Hi ha dos planificacions; una ascendent en el sistema educatiu, dels nivells inferiors als superiors, només cal vore el projecte que aprovà la AVLl en les recomanacions per a l'estructuracio idiomàtica dels llibres de text en les diverses etapes educatives (Acort 26/2002, 9 de decembre de 2002, "sobre orientacions i suggeriments per a l'elaboració de materials curriculars escrits en valencià" (AVLl 2005: 39-51), i cap a ón conduixen; i una atra longitudinal en el temps, d'anar evolucionant progressivament i dirigit a l'uniformitat. Els canvis, convergents, s'introdueixen en dos orientacions: de baix cap a dalt i del present cap al futur.

Molts doblats son incompatibles

Quan els diccionaris de la AVLl accepten “bèstia” o “bístia”, front a l’única valenciana ‘béstia’, estan creant confusió entre els usuaris, perquè no son comparables ni ‘elegibles’. La premissa es que els elements en competició han de pertanyer al mateix sistema sincrònic i açò només es possible quan s’equipara valencià i català en una petició de principi (petitio principii).

Passa en totes les obres paregudes ad esta i de forma especial en el diccionari de la AVLl. Per art de màgia apareixen doblats o triplets sens una explicació clara. El pressupost comunicatiu es que son ‘propis’, però en realitat pertanyen a unes altres zones, a uns altres parlars; en este cas concret son alièns, son catalans. Est es l’implícit que no s’explicita mai o casi mai. S’està posant en peu d’igualtat dos termes o dos elements paradigmàtics (de l’enciclopèdia lexic personal) que en la pràctica no es disputen l’aparició sintagmàtica (en la frase que construïm). Es dir, un valencianoparlant pot triar entre ‘agranar’ i ‘escombrar’ (tenim ‘granera’ i ‘escombra’), entre ‘sangonera’ i ‘chuplasanc’, o entre ‘dintre’ i ‘dins’ (la primera admesa en el llenguatge formal, però no entre ‘darrere’ i ‘detrás’ que no està admesa formalment); però no entre ‘acostar’ i ‘apropar’, entre ‘avant’ i ‘endavant’ o ‘en endavant’, o entre ‘traure’ i ‘treure’. Es fictícia l’elecció que s’oferix.

¿Quina defensa tècnica tenen variants com ‘tron’, ‘farcell’, ‘carrabina’ o ‘bellesa’ front a ‘tro’, ‘fardell’, ‘carabina’ o ‘bellea’?, he posat ‘tècnica’ perquè no m’agrada usar ‘científica’ per ad estes qüestions. La resposta es clara: ninguna. L’única que n’hi ha es ideològica.

Tampoc hi ha elecció possible entre formes pròpies diacròniques (primitives, migevals i modernes); entre ‘pens’ i ‘pense’, entre ‘substitueix’ i ‘substituíx’, entre ‘dix’ i ‘digue’, entre ‘cantats’, ‘cantau’ i ‘canteu’, entre ‘dues’ i ‘dos’ (incorporant ‘dues’ s’està rescatant un fòssil –perquè es gasta en català– posant-lo al mateix nivell de l’únic que queda en valencià). Es un absurd científicotècnic que un usuari pugui seleccionar un cronolècte –sancer o parcial– del segle XVII per a expressar-se en el segle XXI. Per este motiu, la supercitada i supervalorada recomanació de Fabra

per a que depurarem el valencià i tornarem als escriptors del segle XV es irreal, es una ficció que ell rebujava per al català. De totes les maneres, tampoc nos enganyem, els substantius en -ea ('chiquea', 'subtilea', 'bonea') ja plenament assentats i majoritaris en eixe segle es proscriuen hui, per l'autoritat normativa, en favor de -esa ('chiquesa', 'subtilea', 'bonesa'), en minoria i en menor capacitat lexicogenètica. ¿Reculem o no? ¿Li fem cas a Fabra o no? Aço es llingüística ideològica.

Comprovant l'hipòtesis

No tinc clar que siga coherent incloure dobles en una parla quan u dels termes es desusat. Tampoc crec que s'actue aixina en unes altres parts del món ni que siga una planificació idiomàtica exportable i comparable. Igual li ocorre a qualsevol llengua estandaritzada, com el castellà, el francès o l'italià.

Parem en un exemple proper: el castellà. Estos son termes sincrònics idealment elegibles: 'vos sos un pelotudo', 'pensás', 'amol', 'cantal', 'tomar' per 'beber', 'mushasho', 'shiquiya', 'roho', 'mehor', 'canta(r)', 'reí(r)nos', 'la dije', 'verdaz', 'Madriz', 'to(do)s'... ¿algu creu que un castellanoparlant de Palència, de Terol, de Guadalajara... te realment opció de triar algunes de les formes mencionades?, ¿hi ha algun manual d'estil que recomane estes formes com a primeres –ni pensar-ho– o com a segones o terceres –tampoc–?, ¿creuen que es real que un sevillà, un asturià o un murcià podran elegir entre (diacrònicament totes son castellanes): 'kavallo', 'sulco', 'vuesamerced', 'of', 'escrevir', 'contava', 'fixo', 'passar', 'conocer', 'probe de', 'altro', 'amariello', 'aquent', 'bezino', 'beçerro', 'li', 'elemosina', 'kastellano', 'logo / lloco', 'offerenda', 'fiel mente', 'segna', 'duas', 'tapede', 'tenedes'... per: 'caballo', 'surco', 'usted', 'hubo', 'escribir', 'contaba', 'hijo', 'pasar', 'conocer', 'cerca de' ('probe de prop de), 'otro', 'amarillo', 'de esta parte' ('aquent' de la part d'ací), 'vecino', 'becerro', 'le' ('li' li), 'limosna', 'castellano', 'lugar', 'ofrenda', 'fielmente', 'enseña', 'dos', 'tapete', 'tenéis'...?, en tots els casos, la resposta es no. I yo me pregunte, des de la ciència i des de la sociolingüística, ¿per qué en valencià es diferent?, ¿per qué es proposen o s'admeten barbaritats similars o unes altres pijors? La resposta més plana i de major ranc explicatiu es que no es tracta de ciència, sino

d'ideologia. I per ser ideologia no hi ha cap dels experts en castella, filolecs, romanistes, que els diga publicament i d'igual a igual que aço es una animalada, que provablement son unics en el mon, que no hi ha cap llengua proxima que es planifique com ells ho estan fent. ¿Cóm els ho han de criticar, ni insinuar, si a l'endema compartiran taula, llit, congrés, publicacio, tribunal, o interessos economics, laborals o investigadors? Els mons endogamics com el sistema universitari, les 'academies', la judicatura o les 'iglesies', son propensos a l'amiguisme i a tapar o amagar els defectes dels atres. Hui per mi i dema per tu. Que hi haja alguna excepcio no desment el comportament majoritari o casi general.

¿Cóm es diluixen les diferencies?

Fonamentalment i per orde decreixent de potencia tenim: (a) eliminar directament el terme causant de la diferencia (no donar-li entrada ni en gramatiques ni en diccionaris ni en llibres d'estil o similars), (b) restringir l'us de la paraula a l'oralitat exclusivament o permetre-la (degradar-la) només en els registres informal o coloquial (estil directe, reproduccio de la parla quotidiana, marcar una zona), (c) mantindre-les o deixar-les com un element singular, folcloric o antropologic ('bellea del foc', 'gentilea floral', 'desperta', 'pantanà', 'torrà'), i (d) crear alternances, doblats o triplets, en paraules actualment no valencianes (pero determinant un orde i en alguns casos un ambit d'us).

Una variant de les alternances, doblats o triplets, es la segmentacio d'un grup (lexic) o el trencament d'un sistema o subsistema (flexio verbal: verps purs i incoatius, conjugacio incoativa).

Per eixemple, el conjunt dels substantius abstractes en -ea ('asprea', 'agudea', 'chiquea') es partix en dos: la mes numerosa només tindra la formacio en -esa i una selecta minoria (una trentena), triada per raons esoteriques, tindra doblat, tant 'asprea' com 'aspresa'. Obviament, la divisio debilita la norma general interiorisada dels parlants, generarà inseguritat i les formes uniques pressionaran pragmaticament i mentalment el subconjunt minoritari que, recordem, presenta les dos formes; per temps est acabara assimilant-se al majoritari i unic. A banda del debilitament de la norma interna, l'objectiu ultim d'acurtar la

casuística -ea a una trentena de paraules no es atre que una vella coneguda: la convergència lexicà en el català. Allí únicament s'accepta la terminació -esa (DIEC2, v. agudesa, bellesa, fortalesa). Ho he apuntat més amunt al parlar de l'ideologia dels dobles. L'alternança es dona en la norma 'valenciana', però no en la catalana (passa igual en -iste / -ista).

Paregut a l'anterior en quant a la partició, tenim una quinzena (16 per a ser exactes) de paraules que acaben en -e atona i que formen el plural, encara, en -ns ('homens', 'ravens', 'margens'). No se sol donar tota la llista i la majoria de tractadistes només en mencionen tres o quatre, com a molt, en les quals seria preferible usar el plural en -ns; un altre en nomenen un parell ('homens' i 'jovens') i alguns directament promocionen el doblet o la preferència en -s ('homes') de totes. No cal dir que front al doblet i la falta de concreció o de rigidesa normativa de la derivació en -ns, les dos o tres paraules que encara poden aparèixer oralment o escrites, tenen els dies comptats cap a la desaparició. L'opcionalitat del doblet juga temporalment en contra de l'element divergent (plural en -ns). Per als defensors de la sistematicitat interna-depresa dels parlants, repetiré que esta aparent irregularitat morfològica es reforçada per la regularitat quasi absoluta del grup de noms i adjectius acabats en vocal tònica que tenen el plural en -ns ('avio' / 'avions') i que en són una caterva. Estes 16 paraules no estan a soles, alguns pretenen que es queden a soles.

Per últim, la perversa aplicació dels dobles la trobem en la distinció, molt debilitada en l'actualitat però constatable des de l'edat mitjana en la lliteratura autoctona, del sufix -iste / -ista en substantius i adjectius que, com a grup, presenta doblet: o invariant (primer) o en alternança de gènere (secundari, la possibilitat). Té difícil supervivència perquè al ser opcional una forma o l'altra, la majoria d'usuaris lletrats (ho he comprovat) només utilitzen la forma invariant -ista per als dos gèneres. Ad més se li té d'afegir la pressió doble del castellà (invariant) i del català (invariant). Està clar, també té els dies comptats.

Són tres exemples a on es pot veure prou bé que el doblet o el triplet i l'opcionalitat (preferència) són mortals per als elements 'divergents' del català, perquè els estandaritzadors així ho han volgut, així ho han planificat. No és inconscient, es volgut.

Doblets lilegitims

En acabant de lo que he escrit algu pot pensar que tots els doblats son illegitims; no es aixina. N'hi ha, sense dubte: son els sinonims geolectals, les variacions que es donen pel lloc (vullc / vull, porte / porto, dacsu / paniç, renyir / funyar / bonegar / marmolar, roig / vermell, aplegar / arribar, forment / blat, blec / alquitra, brossa / fem, corrie / corria...), independent del reconeiximent normatiu. Son parelles o grups de sinonims (parcials o locals) normals i correctes, intravalencià. Pero n'hi ha uns atres que podriem considerar 'impropis' ya que l'oposicio es 'extravalencià', u dels elements no es identificat o percebut com a nostre.

Ací la major part dels que he comentat son d'esta segona categoria perque pertanyen al 'domini general', al catala, sense tindre en conte si son funcionals o disfuncionals, si son beneficiosos o perjudicials, en el valencià. Ademes, hi ha un factor important, com es l'estructura de la preferencia (he parlat mes amunt): A remet a B. En cap de lloc s'especifica que l'element A no es puga utilisar ya que 'preferir' no es 'obligar' ('murtra' → 'murta', 'neixer' → 'naixer', 'disset' → 'desset', 'fonoll' → 'fenoll', 'rodo' → 'redo', 'espatlla' → 'espatla'... La norma quan vol obligar ben be que ho explicita i ho saben els planificadors. I l'atre factor important es la categorisacio sociollingüística del terme rebujat, sempre es restringix l'us a l'expressio oral (de menor 'valor' que l'escrita i que es molt dificil de controlar: u no pot estar pensant constantment com ha de dir una cosa) o, com es repetix en infinitat de voltes, per a reproduir la parla espontanea, com es el cas de 'coneiximent' → 'coneixement'.

L'estrategia d'ocultar l'orige dels doblats

Vejam com resol l'identificacio el manual administratiu en uns casos concrets (p. 29), este sol ser el model general.

"Respecte als doblats grafics que s'aborden a continuació, en els textos administratius valencians usarem les formes especificades en cada cas.

- **Alternança tI/tll.** Escriurem amb *tI* (i no amb *tll*) paraules com *ametla*, *batle*, *bitla*, *butla*, *espatla*, *guatla*, *motle*, *respatler*, *rutlar*, *titla*, *vetla*, així com els seus derivats.

- **Alternança a/e.** Escriurem amb *a* (i no amb *e*) verbs com *arrancar*, *jaure*, *llançar*, *nadar*, *nàixer*, *traure*, *xarrar* o altres de semblants.

• **Alternança e/o.** Escriurem amb *e* (i no amb *o*) paraules com *fenoll*, *redó*, *restoll* i els seus derivats.

• **Alternança e/i.** Usarem habitualment les formes amb *e* en paraules com *coneixement*, *creixement*, *naixement...*, si bé les variants amb *-i* (*coneiximent*, *creiximent*, *naiximent...*) són plenament acceptables en els usos orals o en escrits en què es vullga reflectir un ús espontani del llenguatge.

Usarem igualment amb *e* (i no amb *i*) les formes *cementeri*, *mànega*, *nervi*, *neci*, *sépia*, *séquia* o *sénia*.

• **Alternança vocàlica en paraules amb -r-**. Cal usar les formes *carabassa*, *caragol*, *cartó*, *murta* i *orde* (i no altres variants, pròpies d'altres parlars, que suprimixen la vocal precedent, com *carbassa* o *cargol*, o dupliquen la *r* en la síl·laba següent, com *cartró*, *murtra* o *ordre*).".

Observe's que en cap de lloc es diu la procedència ni el motiu del rebuig d'algunes alternances. Només en l'últim s'apunta un genèric "altres variants, pròpies d'altres parlars". Hi ha voltes que s'ha especificat que pertanyen ad alguna zona del valencià (el morfema *-o* per al present d'indicatiu), però ara no, es queda en una referència indeterminada que el lector ha d'interpretar i que es indubtablement 'català'.

¿Per qué recomanen 'nervi' i 'neci' en *e* i no en *i*? Perquè se suponen comunicativament que existixen en la mateixa llengua 'nirvi' i 'nici'. ¡Mentira grossa! En la llengua actual no estan vives cap de les dos (per suposat que no les he escoltades ni tampoc les havia vistes escrites). Tant el DCVB, com el DIEC2 i el DOPV remeten l'entrada 'nirvi' a 'nervi', que es a on va la definició. Historicament hi ha cites valencianes, una de 'nirvi' (1585) i tres modernes en el CIVAL. El plural 'nirvis' té una major documentació d'autoritats: Vicent Ferrer, Isabel de Villena, Antoni Canals, Joanot Martorell, Joan Roís de Corella i Bernat Fenollar. ¿Vol dir que són formes úniques? No, 'nervi' també apareix en Vicent Ferrer i 'nervis' en alguns autors antics (no tants com el plural 'nirvis'). Esta es la realitat. La fonètica que dona el DCVB per al valencià és 'nervi' o 'nyervi'. ¿Quin motiu hi ha per a oposar 'nervi' a 'nirvi' desaparegut? No ho se.

Anem en l'altra paraula. Tant el DCVB com el DIEC2 i el DOPV remeten l'entrada 'nici' a 'neci', que es a on va la definició. 'nici' té poca documentació antiga, cinc o sis exemples, en Jaume March i en Ausias March i algun altre autor, però 'neci' té més citacions i més antigues,

segons el CIVAL. Per supost, la fonetica valenciana es ‘neci’. Repetixc el preguntat, ¿quín motiu hi ha per a opondre ‘neci’ a ‘nici’? Puix, cap. Comparem, en castella no te donen a elegir entre ‘nigro’ i ‘negro’ o entre ‘nenguno’ i ‘ninguno’ i les quatre paraules es documenten en l’historia d’esta llengua. Segur que trobem les entrades ‘negro’ i ‘ninguno’ i sense remissions de les formes antigues a les actuals.

Alvancem, ¿qué els passa a ‘coneixement’, ‘creixement’ i ‘naixement’ que nomes son aptes per als: “usos orals o en escrits en què es vullga reflectir un ús espontani del llenguatge”? i ¿per qué s’oponen a ‘coneixement’, ‘creixement’ i ‘naixement’?, senzill, esta es la pronunciacio catalana (oriental, occidental i balear). Pero este raonament no concorda en la doctrina de la AVLl que els fa equivalents quan parla de lexicogenesis: “Els substantius derivats en *-ment* a partir de verbs de la segona conjugació acabats en *-xer* presenten doble possibilitat: *naixement* [o *naiximent*], *creixement* [o *creiximent*] (GNV 2006: 343) i aixina ho corrobora el DNV en estes veus, sense remissions. ¿D’a ón ha eixit esta recomancio?, ¿dels *Criteris...* 1995?, no; ¿dels *Criteris...* 2016?, tampoc exactament (en la p. 88 es dona preferencia a *-eixement*), pensant, quedava un lloc, el llibre d’estil d’À Punt (Xambó et alii 2021: 178).

“En les paraules que presenten una doble possibilitat gràfica amb les terminacions *-ement/-iment*, les formes amb *e* són les preferents en els registres formals. Les formes amb la terminació *-iment* són acceptables també en contextos comunicatius espontanis en què es vol reforçar la naturalitat expressiva:

coneixement	coneiximent
creixement	creiximent
naixement	naiximent”.

Una volta descobert l’orige, continuem, les tres paraules tenen curta documentacio antiga segons el CIVAL (entre parentesis, en arabics el numero de voltes i en romans, els sigles de les datacions o de la primera datacio).

coneixement (0 / XIX)	creixement’ (1 / XIV)	naixement’ (2 / XV, XVII)
coneixements (0 / XX)	creixements’ (0 / XX)	naixements (0 / XX)

coneiximent (varies / XIV, XVII)	creiximent' (5 / XIV, XV)	naiximent' (varies / XV, XVII)
coneiximents (0 /XIX)	creiximents (0 / XX)	naiximents (1 / XVII)

Crec que queda prou clarificada la tendència escriturística autoctona. Una matisació convenient: estes i unes altres vacil·lacions vocaliques es donen en totes les llengües i de forma especial en els períodes de formació, fins que s'estabilitza el sistema i s'imposen una fonètica sobre les altres (el castellà antic coneixia 'tenie', 'venie', 'podie' per 'tenía', 'venía', 'podía' que són les que s'han consolidat).

I si n'hi ha un doblet sense cap de sentit es 'murtra' / 'murta'. En el DIEC2, recordeu que es la 'biblia', 'murtra' remet a 'murta', és a on va la definició. El DCVB dona fonètica per a 'murtra' en català oriental, l'important, mentre que en Tortosa i valencià es 'murta'. I ¿per què els *Criteris...* porten esta indicació? Perquè inexplicablement, es un dir, el DOPV li dona entrada a 'murtra' i envia a 'murta' (aclarixc que la segona r de 'murtra' com la de 'ordre' o la primera de 'tresor' són epentètiques, no estan en l'etimologia de les paraules ni en la fonètica valenciana, però...).

Torne a insistir, recomanacions com estes en sentit invers (preferir 'espatla' a 'espatlla', 'caragol' a 'cargol' o 'sepia' a 'sipia) no crec que es donen en català, a pesar de ser 'la mateixa llengua'. Allí saben que han d'usar les segones formes de les tres parelles i no crec que molts sapien de l'existència de les primeres. Ni falta que els fa.

Som part de la 'tradició': variable, voluble i acomodaticia

La 'tradició' apareix en qualsevol planificació formal (la referida als elements materials o físics de la normativització: lexicogènesia, fixació d'un corpus lèxic, creació o sistematització d'una ortografia, determinació de registres, selecció de varietats, marcar diferències respecte a lectures properes, reduir o eliminar característiques que dificulten l'unificació...) Per a bé o per a mal, és un concepte-criteri que pesa, més quan els factors s'inclinen per l'història literària –diacronia– o manco quan s'inclinen per la funcionalitat –sincronia–, grosso modo.

A voltes l'elecció d'un component passat 'tradicional' està en contra de la regularitat o sistematicitat d'una proposta (p. e., recuperar i estendre els substantius abstractes en -esa dificulta l'aprenentatge perquè l'ús viu és molt reduït en parlants i en territori –i no general–); unes altres voltes no té massa sentit (p. e., restringir la substantivació d'infinitius en article, per un criteri de dissimilació quantitativa en el castellà, no fa més que complicar innecessàriament l'ensenyança, perquè va contra la norma interna actual i era un fenomen abundant antigament); i n'hi ha ocasions en que la 'tradicció' inventada és un clar error (p. e., quan s'implantaren els accents diacrítics en l'ortografia del català, que copiaren ací els gramàtics, es produí un creixement aritmètic en el pas dels anys; trobe que al principi s'hauria d'haver reflexionat un poc sobre la funció del context en la selecció del significat adequat: 'no tinc més pa' no es pot confondre en 'este mes farem pa', el primer 'mes' és l'adverbi de quantitat i el segon és el substantiu part de l'any; i ha seguit el criteri contextual el que ha justificat que l'IEC –2016– els reduïra a 15 –injustificats– i posteriorment la AVLl els copiara –2018–. Recorde que Francesc Ferrer i Josep Giner ja s'opongueren en 1956 a la major part de la llista).

Des del meu punt de vista, la 'tradicció' és coadjuvant o corroboradora de la varietat dels parlants de hui, però no pot ser limitant en extrem. Passa igual en l'etimologia, és orientadora, però no pot ser determinant absoluta de la forma actual. I quan s'aplique s'ha de fer en la major regularitat possible perquè sino ixen 'bunyols' idiomàtics: és el cas de 'cendra' < cinera (c < ci), 'sedaç' < setaceu (ç < ce), 'homenas' < home(n) + aceus (s < ce); si optem per grafiar en c / ç el resultat històric de ci / ce, no té sentit 'homenas', ha de ser 'homenaç', com escrivim en les NdP. La discrepància mateixa etimologia / distinta grafia obediex a un factor tan idiosincràtic com l'exces de paraules en -ç final (Segarra, 1985: 336; Fabra 1932: 45-46, 50, 67).

Encara queda una contraargumentació metodològica bàsica que obliga a agarrar en pinces el concepte d'habitualitat i aplicar-lo: l'indeterminació (variabilitat, polisèmia, falta d'operacionalització), és una limitació fonamental i ho vorem en les voltes que apareix en els *Criteris...* de 2024.

(a) en la variació del sufix -iste expliquen: “Si bé en la tradició recent del llenguatge escrit s’ha tendit a usar invariablement el sufix *-ista*” (p. 8).

(a) en el text ja he aclarit la desinformació del sintagma ‘tradició recent’ perquè es certa parcialment, si, per al paradigma catalanista, però ni ho es ni ho ha seguit per al paradigma valencianista, que ha usat la distinció masculí i femení per norma des de sempre, des de finals del 70 del segle passat.

(b) justificació de l’imperfecte de subjuntiu en -s-: “(*cantàs, cantasses...; perdés, perdesses; servís, servisses*) són plenament acceptables en les comunicacions dirigides específicament a les àrees territorials a on estan vives estes formes de gran tradició clàssica.” (p. 17).

(b) l’expressió ‘tradició clàssica’ es prou concret i comprensible per a tots, lo que es denomina el segle d’or valencià; però açò no vol dir que no existira l’imperfecte en -r- (‘cantara’) infreqüent i en valor de condicional. Seria desitjable que este significat de ‘tradició’ s’estenguera, com a argument i en les mateixes conseqüències, a mes casos (p. e., l’article neutre).

(c) referida a l’invariabilitat del verb ‘hi haure’: “d’acord amb la tradició gramatical” (p. 21) es preferible dir ‘hi ha pomes’ que ‘hi han pomes’.

(c) es imprecisa perquè eixa ‘tradició’ no es uniforme; si revisem la producció literària del XIX i del XX hi ha molts exemples de concordança –‘hi han pomes’–, actualment l’usa l’acadèmic Abelard Saragossà, també la recomana la *Nova gramàtica de la llengua valenciana* (2015) de la RACV i està molt estesa en la parla, yo diria que es general.

(d) ús de preposicions davant d’un toponim, gastaré ‘a’ per a indicar situació: “seguint la tradició gramatical fixada” (p. 24), ‘a Quatretonda’, i en els altres casos gastaré ‘en’ (p. 23), ‘en el carrer major del poble’.

(d) no hi ha per a on agarrar-la, com les anguilles, perquè la ‘tradició gramatical fixada’ s’esmuny per totes les bandes; des de quan, per quí, com, a què responia, ¿hi ha hagut unes altres normes?, ¿ha seguit constant en el temps?, ¿els clàssics aplicaven esta regla davant de toponims? (pareix que no). Aixina, a més d’ambigua, la ‘fixació’ pot ser falsa.

(e) es preferirà 'sixanta' oralment: "de llarga tradició literària entre els escriptors clàssics." (p. 11).

(e) està acotada com a manifestació escrita i en el temps, ve des dels l·literats migevals. Es la mes concreta i precisa, me diu quàn i quí.

(f) l'adverbi 'hui' es preferible perque es la forma: "més estesa i tradicional en l'àmbit valencià que <avui>" (p. 22).

(f) està acompanyada de la determinació territorial 'mes estesa', pero la cronologia es fluida, no s'especifica ni principi ni final, si es que en te, i yo opine que es necessari.

(g) no es te d'usar la doble negació inicial: "encara que en la tradició literària a vegades s'ha utilitzat també l'adverbi *no* per a reforçar el seu caracter negatiu" (p. 23).

(g) patix tots els 'defectes' de (d) en l'agrarant d'una temporalitat indeterminada i intermitent, tampoc es diu res sobre els escriptors, quina inclinació identitaria tenien – important–, si mes que una qüestió tècnica era ideològica, quants períodes ha tengut, ¿era tota la lliteratura procliu ad esta solució?, ¿era consonant o discordant de la parla?...

(h) es referix als noms de dinasties i llinages, la recomanació es que "convé sempre usar la forma més consolidada en la pròpia tradició lingüística" (p.6).

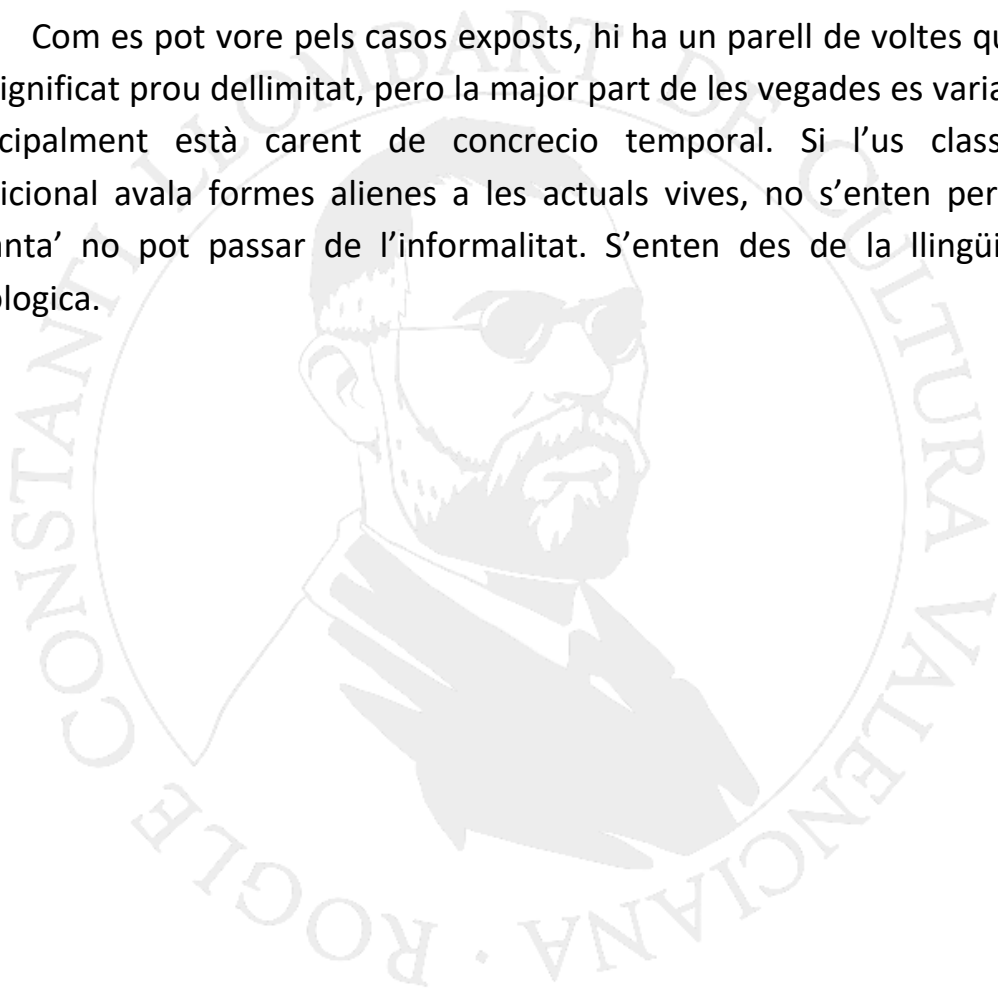
(h) el text no permet cap de concreció fora de la vaguetat de 'la pròpia tradició lingüística', que no sabem quina es; hi ha ocasions que es la curta-nuclear, la valenciana, i unes atres voltes es la llarga-extendida, la catalana. Ho se per experiència, es com quan s'utilisen sintagmes intencionadament ambigus: 'llengua general', 'en la parla dels valencians', 'tot el domini', 'en la nostra llengua'. No hi ha garanties per part de l'emissor, ya que este pot aplicar una 'restricció mental' i entendre 'català' en conte de 'valencià'. Es dir, el lector pot pensar lo que vullga i no errarà. Algunes vegades, coneixent la procedència del missatge es possible deduir el significat real.

(i) en l'aplicació del sufix -essa per al femení s'ha de ser restrictiu: "Cal reservar el sufix -essa per a títols nobiliaris i càrrecs o professions

consolidats amb eixa forma en la tradició oral i escrita, com *abadessa, baronessa, comtessa, duquessa, etc.*” (p. 8).

(i) l'ús consolidat es interpretable, ¿quàn es consolida un us?; com tambe ho es la referencia a la costum oral i escrita, excepte en els quatre eixemples donats, pero la serie queda oberta pel 'etc.'. Desconec si s'inclouran aci la 'advocadessa' i la 'consolessa' que encara admet la AVLL, o si 'metgessa' o 'sastressa' continuen sent uniques, segons el DOPV. O l'explicacio es ambigua o la teoria gramatical oficial varia... i ya se que la llengua es un 'objecte' viu.

Com es pot vore pels casos exposats, hi ha un parell de voltes que te un significat prou dellimitat, pero la major part de les vegades es variable i principalment està carent de concrecio temporal. Si l'ús classic = tradicional avala formes alienes a les actuals vives, no s'enten per qué 'sixanta' no pot passar de l'informalitat. S'enten des de la llingüística ideologica.

IV. L'INTOCABLE

El 'lo' neutre i l'abisme

Es provablement l'element idiomàtic més perseguit i que causa més destorps entre els normativadors del paradigma catalanista. En realitat, no el suporten perquè es freqüent senyalar l'absència d'este component com a marca diferencial entre castella i català i perquè una part important de l'ús (clàssic i actual) és similar al castella (tan similar com la terminació en -o del present d'indicatiu en català i en una part reduïda del valencià septentrional). Així, des del principi dels temps del segle passat se l'ha condemnat totalment o només se li ha consentit una aparició com a 'secundari' (informal, col·loquial, reproductor de discurs, imitador de registres vulgars). D'esta manera la AVLl el manté proscriu i empresonat i només el tolera en valor d'abstracció ('lo nostre', 'lo que havia ordenat'): "sempre que es tracte de construccions genuïnes amb article masculí (v. taula 15.3.) i no de calcs sintàctics del castellà, és acceptable en aquells contextes orals o escrits en què es fa o es representa un ús espontani del llenguatge" (GNV 2006a: 128), fora d'ací, exclos.

Este comportament ha causat inquietut en alguns experts. Josep Llacreu es preguntava en el seu bloc "¿És correcte el 'lo' neutre?" (12 abril 2021) i justificava la creença popular en l'incorrecció per: "la reiteració d'interdiccions". Però açò s'ha acabat perquè la AVLl ha obert la porta (segons ell per al valor intensiu; però no, es per al valor abstractiu), d'acort en la cita reproduïda en el paràgraf anterior.

I la redacció de la tolerància no l'acaba de convencer perquè "l'acceptabilitat apareix travada amb múltiples restriccions que fan que, al final, no se sàpia amb seguretat quan es pot usar realment esta partícula gramatical". Pot ser. Ho aclariu, la permissivitat és exclusivament: "en aquells contextes orals o escrits en què es fa o es representa un ús espontani del llenguatge", es dir, com a reproducció de la parla del carrer. I para de contar. L'explicació de la possible ambigüetat doctrinal, com casi sempre, és molt terrenal: "Les obres institucionals, per la seua naturalesa intrínseca, es redacten mancomunadament entre persones que, en certs aspectes, mantenen perspectives diferents, i fins i tot en alguns casos

obertament contraposades. Això fa que a voltes s'hagen de fer transaccions mútues per a convergir en un espai de consens a on tots puguen sentir-se còmodes. El resultat final, quan es dona el cas, és un subtil joc d'equilibris traçat a partir d'una redacció volgudament ambigua, que permet que cada part pugua reinterpretar l'acord amb més o menys flexibilitat segons el propi punt de vista." La cita es voluntariament llarga per a que es veja en claritat que les decisions normatives no son producte pur de la ciencia, sino del mercat, de la transaccio, de les concessions. Vaja, que en llingüística no tot es blanc o negre, com sempre pinten estes coses. Hi ha grisos igual que en unes atres ciencias.

Esta redaccio 'normativa' sugerix que una part dels usos actuals concorden en la tradicio escrituristica valenciana i hi ha uns experts que opinen que son correctes i uns atres opinen que no ho son, les 'distintes perspectives'; al final s'aplega a un acort satisfactori per a les dos parts. Traduit, es com si acceptarem que pot hi haure una solucio intermija entre el geocentrisme i l'heliocentrisme.

I en esta linea se situa la nova proposta (pp. 4-5).

"[4. L'ARTICLE NEUTRE] En l'expressió oral espontània, se sol usar la forma *lo* amb una funció substantivadora i abstractiva. Actualment, després d'haver estat proscrit per la normativa gramatical per considerar que era un calc del castellà, l'ús d'este article es considera acceptable amb les funcions indicades. Per tant, en comunicacions administratives de caràcter oral, i també en escrits poc formals, el seu ús és plenament acceptable. Però, en escrits administratius de caràcter formal, convé recórrer a altres solucions més consolidades en la tradició escrita, com les que s'apunten a continuació [solucio preferible / expressio que conve evitar]:

D'acord amb **el que establíx** l'article 5... / D'acord amb **lo que establíx** l'article 5...

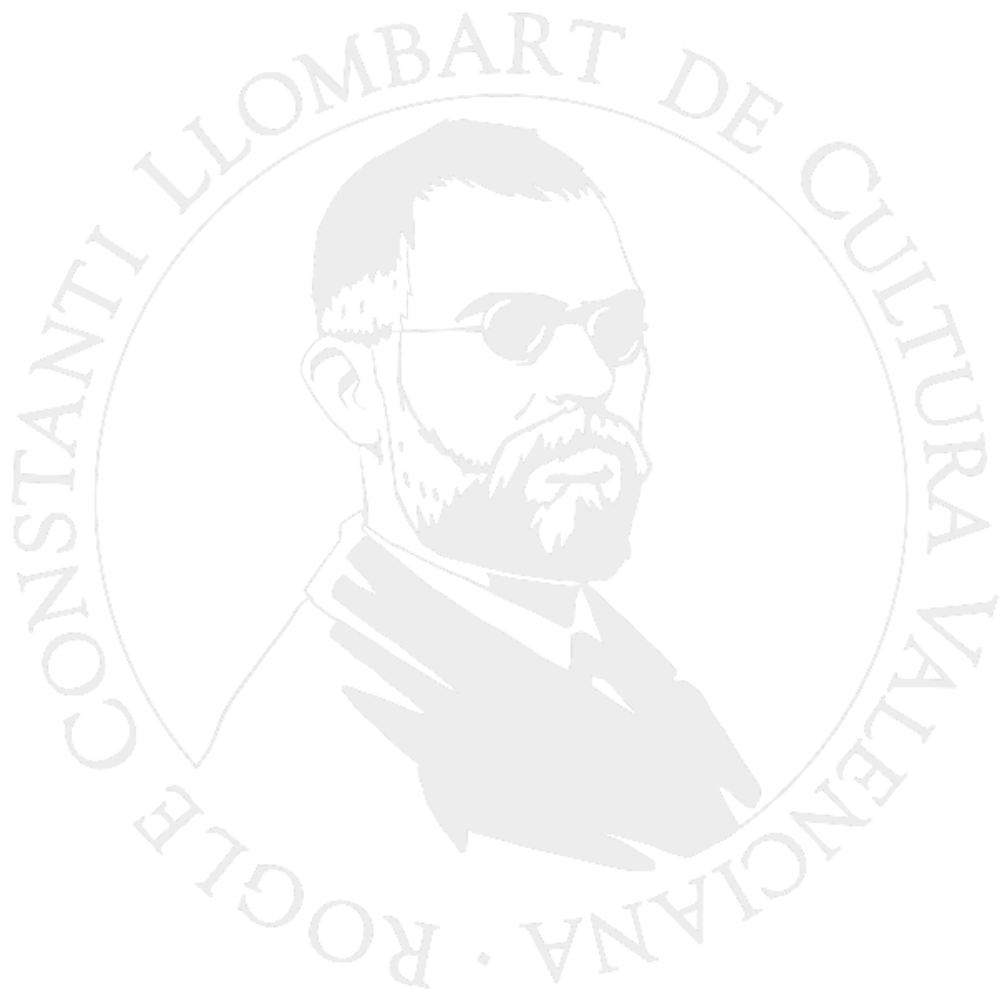
La lletjor i la bellesa són nocions estètiques que varien molt al llarg del temps. / **Lo lleig i lo bell** són nocions estètiques que varien molt al llarg del temps.

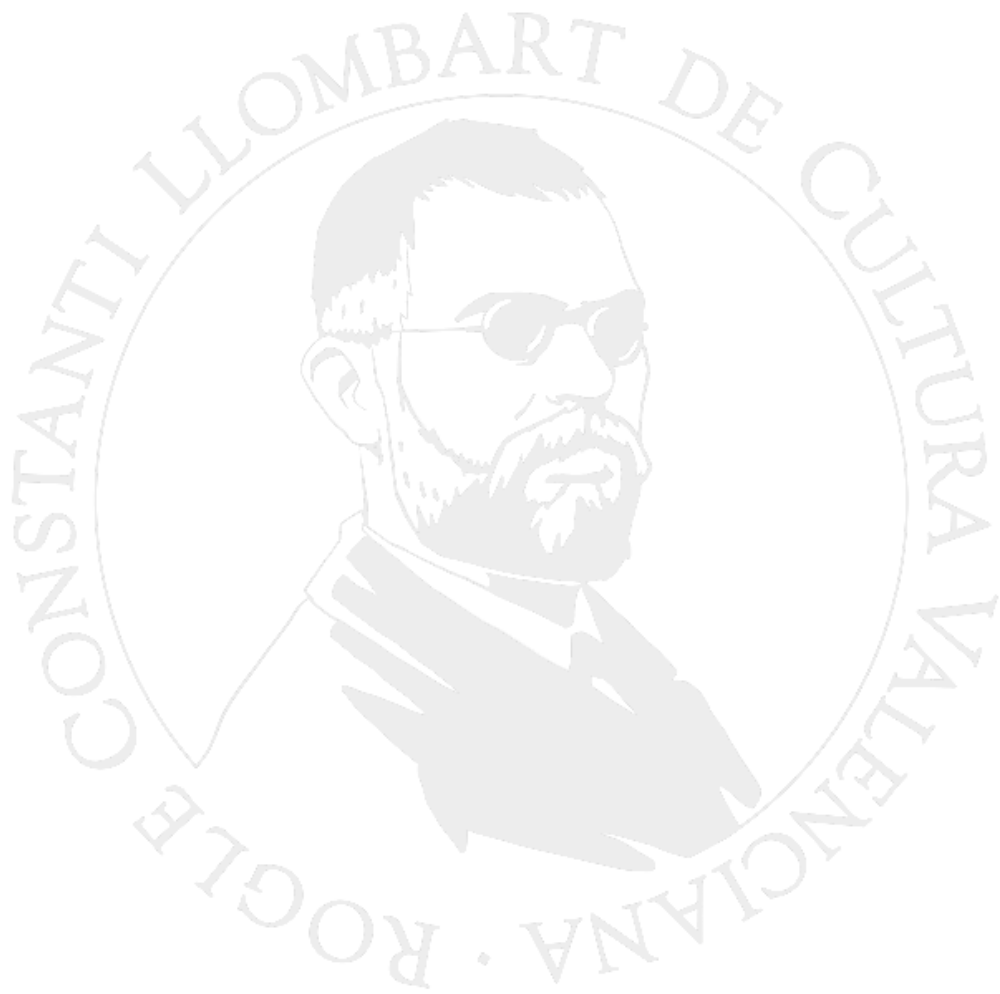
Es va perdre **la millor part** de la representació. / Es va perdre **lo millor** de la representació.

La veritat és que no es va fer cap acreditació. / **Lo cert** és que no es va fer cap acreditació.".

No s'han calfat massa el cap, alguns dels eixemples estan copiats (GNV 2006a: 128-130).

Una volta mes, els que podrien haver fet alguna cosa s'han llimitat a reproduir les possibilitats de substitucio del lo neutre i deixar-lo en el llim, o lo que es pijor, per a anar per casa.

V. TANCAMENT

Les quatre idees principals

Trobe que l'anàlisi que he fet dels *Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat* (2024), de la Conselleria d'Educació, toca els aspectes més significatius, però per a arrematar la feina m'agradaria remarcar unes poques idees.

La primera, és una obra justeta en dos sentits: no és massa extensa i tampoc està massa treballada. Per al meu gust, la redacció és, moltes vegades, manifestament millorable, sobre tot si es partix de que no ha seguit una elaboració en el buit, sinó que és un plagiat obvi.

La segona, en conjunt és una còpia i afegeix dels dos criteris anteriors (1995 i 2016) que, per a ser producte d'una direcció general de la Conselleria d'Educació, deixa molt que desitjar. No era esperable un tractat de llenguatge administratiu, però tampoc lo que ha eixit.

La tercera, el nou govern de la Generalitat, PP-Vox (trencat en juliol 2024), ha censurat de forma reiterada la política idiomàtica dels executius anteriors, el Botànic I i el Botànic II. La seua recepta és debilitar més l'ús de la llengua valenciana en l'educació i en l'administració; aparentment les excuses són la 'llibertat' i la 'valencianització', però no pense que persegueixen aquests objectius. És una mica endevinació: no s'ho creuen. La 'llibertat' sempre és per als castellanoparlants, i els que hem de canviar de llengua en la consulta del metge, en la policia o en l'autobus, som els valencianoparlants perquè som els únics bilingües.

La quarta, les expectatives que havien obert de reconduir la 'catalanització' del valencià s'han quedat, al meu entendre, en fum de boges, paraules i poc més (*flatus vocis*). Han recomanat l'ús d'alguns elements 'més valencians' (plural en -ns, distinció de gènere en el sufix -iste / -ista, manteniment del sistema triàdic de demostratius i un conjunt de 300-400 paraules d'ús 'preferent'). Diuen que qui no es consola és perquè no vol, però és de vergonya.

La quinta, lo que es presenta com a nou es vell, molt vell, la practica totalitat de la 'valencianisacio' es reduix als doblats o triplets que ya accepta la AVLL en alguna de les seues obres, principalment en la GNV (2006a) i que son convergents en el catala (quan al menys u dels dos o tres elements sol ser 'extraterritorial' valencià). S'han dedicat a espigolar i enjuntar totes aquelles variants mes 'genuïnes' que admet ya la AVLL. Qui no les usava ni les usa es perque no vol.

La sexta, derivat de la concepcio prescriptivista idiomatica del sigle passat (registres, ambits, nivells, formalitat, informalitat...), tot, absolutament tot, està mediatizat o controlat, tecnicament 'modulat', per l'us preferencial d'unes determinades solucions que seran tot lo 'genuïnes' que vullguen, pero que no transmeten seguritat al parlant ni eliminen el terme de la comparacio (habitualment alié): A millor que B. En dret, qualsevol usuari privat o public, individual o institucional, podra utilizar aquells elements reconeguts de la manera que siga per la AVLL. La solucio es l'insumissio normativa, que no ocorrerà, i que implicaria que les institucions oficials, l'administracio, optaren per la desobediencia (com recentement ha fet el Parlament de Catalunya, admete el vot delegat en oposicio a una sentencia del Constitucional que el permetia en una circumstancia nomes, 10-6-2024). Una desobediencia que hauria d'anar acompanyada d'una clara voluntat per usar i ensenyar la llengua valenciana. Açò es una utopia perque una part important del PP es pancaespanyolista i la practica totalitat de Vox es unicament espanyola.

L'ultima, no eixim del pou, del rogle o del marc, com se li vullga dir. El document no pot escapar-se'n del llimit impost per la llei que es la AVLL. I açò es conseqüencia dels pactes que fa vora 30 anys, a finals del sigle passat i principis de l'actual, nos anava a salvar als valencians i el futur de l'idioma valencià, dels quals fon protagoniste el Partit Popular, ara en el poder (2024).

BIBLIOGRAFIA

- (GNV) ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006a), *Gramàtica normativa valenciana*, Valencia, edició pròpia.
- (DOPV) — (2006b), *Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià*, Valencia, edició pròpia.
- (CIVAL) — (s. a.), *Corpus informatitzat del valencià*, en línia, en <http://cival.avl.gva.es/cival/buscador.jsp>
- ADLERT, Miquel (1977), *En defensa de la llengua valenciana. Perquè i com s'ha d'escriure la que es parla*, Valencia, Del Cénia al Segura.
- ALCOVER, Antoni Maria (1929-1933), *La flexió verbal en els dialectes catalans*, Barcelona, Publicacions de l'Oficina Romànica. (Prolec i sistematització de "Francesch de B. Moll").
- (DCVB) ALCOVER, Antoni Maria i MOLL, Francesc de Borja (1926-1968), *Diccionari català-valencià-balear*, (10 volums), Palma de Mallorca, Moll; es pot consultar en línia en <https://dcbv.iec.cat/>
- COLOMINA, Jordi (2021), *La llengua de sant Vicent Ferrer*, dos vols. Valencia, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- DIRECCIÓ GENERAL D'ORDENACIÓ EDUCATIVA I POLÍTICA LINGÜÍSTICA (2024), *Criteris lingüístics de l'administració de la Generalitat*, [València], Conselleria d'Educació (publicat en DOGV 9840, 2.5.2024).
- DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA I GESTIÓ DEL MULTILINGÜISME (2016), *Criteris lingüístics de l'administració de la Generalitat*, s. II. [València], Conselleria d'Educació / Generalitat Valenciana.
- FABRA, Pompeu (1932), *El català literari* (original en majúscules i sense accent), Barcelona, Barcino.
- FONTELLES, Antoni (2015a), *Les abreviacions i acurtaments de les paraules*, Valencia, Institut d'Estudis Valencians, en <http://inev.org/va/contingut/les-abreviatures>
- (2015b), *Les abreviatures I (estructura i genesis), II (l·listes)*, Valencia, Institut d'Estudis Valencians, en <http://inev.org/va/contingut/les-abreviacions-i-acurtaments-de-les-paraules>

- (2018a), «'Jo' i els 'altres'» I-IV, publicat en la uep d'Accio Nacionalista Valenciana (abril de 2018) en
- I (12-4-2018) <http://www.accionacionalistavalenciana.com/jo-i-els-altres-i-antoni-fontelles>
- II (14-4-2018) <http://www.accionacionalistavalenciana.com/jo-i-els-altres-ii-antoni-fontelles>
- III (16-4-2018) <http://www.accionacionalistavalenciana.com/jo-i-els-altres-iii-antoni-fontelles>
- i IV (18-4-2018) <http://www.accionacionalistavalenciana.com/jo-i-els-altres-i-iv-antoni-fontelles>
- (2018b), *Les lletres MAYUSCULES i les minuscules en llengua valenciana*, València, Institut d'Estudis Valencians, en <http://inev.org/va/contingut/lus-de-les-mayuscules-i-minuscules-en-la-llengua-valenciana>
- (2020ba), *Estil i gramàtica en el discurs dels mijos de comunicació*, València, Institut d'Estudis Valencians, en <https://drive.google.com/file/d/1Lhun2UtVsOgKkKWuG8FJ8qB9e1ree7O0/view>
- (2020b), *El genuïnisme i l'autoodi. Ideologia en el conflicte idiomàtic valencià*, Castello de la Plana, Mosseguello.
- (2022), «Les fonts i la restricció observacional en "Occitans a València"», en *Paraula d'Oc*, num. 21, València, Centre Internacional de Recerca i Documentació Científica. Associació d'Occitanòfils Valencians, pp. 69-114.
- (2023), *¿Cóm (mos) escriuen l'història? Informació i desinformació en Operació AVL. El pacte lingüístic dels valencians*, València, Institut d'Estudis Valencians.
- FULLANA, Lluís (1978 [1915]), *Gramàtica elemental de la llengua valenciana*, València, Centre de Cultura Valenciana (edició facsimil, València, Grup d'Accio Valencianista, 1978).
- GIMENO, Manuel (2023), *La lluita per l'identitat valenciana / Notes d'un dissident*, Castello de la Plana, Mosseguello.
- LACREU, Josep (dir.) (1995), *Criteris lingüístics*, València, Generalitat Valenciana / Conselleria d'Educació i Ciència.
- (2017), *Pren la paraula*, València, Àrbena.

RENAT, Guillem (1933), *La conjugació dels verps en valencià*, Castello de la Plana, Societat Castellonenca de Cultura. (Guillem Renat i Ferris es el seudonim de Josep Giner Marco).

SANCHIS, Manuel (1950), *Gramàtica valenciana*, Palma de Mallorca, Torre.

SEGARRA, Mila (1985), *Història de l'ortografia catalana*, Barcelona, Empúries.

VALOR, Enric (1983), *La flexió verbal*, Valencia, 3i4.

XAMBÓ, Rafael et alii (2021 [2018]), *Llibre d'estil de la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació*, Valencia, edicio propia.

